ORTODOKSİA
AHLÂKÎ VE DİNÎ RESALE

Müdürü mes'ul
MELETİOS LUKAKİS

Mahal idare
Tahta Minare, Vodina Sokağı 42
İstanbul – Fener

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΕ΄. — ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1940. — ΤΕΥΧΟΣ 9.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΙΝΔΙΚΤΟΥ ΕΝ ΤΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΩ ΝΑΩ ΚΑΙ ΟΙΚΩ

Περὶ τῆς χρήσεως τῆς Ἰνδικτιῶνος ὡς μέσου χρονολογίας καὶ περὶ τῆς τελετῆς τῆς Ἰνδίκτου ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἔγραψα ἰδιαιτέραν πραγματείαν, καταχωρισθεῖσαν ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ τοῦ 1927 δημοσιευθεῖσαν δὲ καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ. Περὶ τοῦ ἰδίου θέματος ἐπραγματεύθην καὶ ἐν ἄρθρῳ δημοσιευθέντι ἐν τῇ Μ. Ε. Ἐγκυκλοπαιδείᾳ. Διὰ τῆς παρούσης μελέτης θὰ διευκρινίσω μερικὰ σημεῖα ἐπὶ τῇ βάσει μερικῶν νέων στοιχείων.

Ἐν τῷ γνωστῷ Βασιλειανῷ Μηνολογίῳ (10ου αἰῶνος) ἀναγινώσκονται τὰ ἑξῆς σχετικὰ πρὸς τὴν ἑορτὴν τῆς Ἰνδίκτου: «Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἐν τῇ πρώτῃ Ἀρχὴ τῆς Ἰνδίκτου. Τὴν ἴνδικτον ἑορτάζει ἡ τοῦ θεοῦ Ἐκκλησία ***ἀπὸ τῶν ἀρχαίων*** παραλαβοῦσα, διὰ τὸ νομίζεσθαι ἀρχὴν εἶναι τοῦ χρόνου ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας. Ἐπειδὴ Ἴνδικτον λέγουσιν οἱ Ρωμαῖοι τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν ὁρισμόν.» (1)

Ἐν τῷ πασχαλίῳ χρονικῷ (6ου αἰῶνος) ἀναφέρεται ἡ φράσις «Ἰνδικτιώνων Κωνσταντινιανῶν ἐντεῦθεν ἀρχή.» Ὁ Δουκάγγιος σχολιάζων τὴν ἀνωτέρω φράσιν γράφει ὅτι δὲν ἀπαντᾷ μνεία τῆς λέξεως «Ἰνδικτιὼν»

(1) Πατρολογία Migne, τόμ. 117 στ. 21. Βλέπε καὶ ἐμὴν πραγματείαν «Ἰνδικτιὼν Ἐπινέμησις καὶ ἡ τελετὴ τῆς Ἰνδίκτου ἐν τοῖς πατριαρχείοις» σ. 7–8.

πρὸ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ταύτην ὡς ἀρκετὰ πρόσφατον μνημονεύει ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος. (1) Ἀλλὰ ὁ ἱερὸς Ἀμβρόσιος ὁμιλῶν περὶ Ἰνδικτιῶνος δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψει τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἑορτὴν τῆς Ἰνδίκτου τὴν ὁποίαν ἀναφέρει τὸ Βασιλειανὸν Μηνολόγιον. Τῆς ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς τῆς Ἰνδίκτου προηγήθη ἡ χρῆσις τῆς Ἰνδικτιῶνος ὡς χρονολογίας ἐν ἐγγράφοις ἐκκλησιαστικῆς καὶ πολιτικῆς φύσεως. Ὁ Μ. Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρώτῃ ἑορταστικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ, γραφείσῃ ἐν ἔτει 329, ἀναφέρει τὴν διὰ ἰνδικτιῶνος χρονολογίαν καθὼς καὶ ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ «περὶ τῶν ἐν Ἀριμίνῳ καὶ Σελευκείᾳ συνόδων.» (2)

Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς κατὰ τὸ ἔτος 537 διὰ τῆς 48 νεαρᾶς ἐπέβαλε τὴν ὑποχρεωτικὴν χρῆσιν τῆς Ἰνδικτιῶνος ἐν ἐγγράφοις ἐπισήμοις—πρακτικοῖς δικαστηρίων, συμβολαίοις κ. ἄ.— τοῦ κράτους. (3) Ἐν τῇ νεαρᾷ ταύτῃ ἀντὶ τοῦ ὅρου «ἰνδικτιὼν» ἀναφέρεται ὁ ἑλληνικὸς ὅρος «ἐπινέμησις».

Πάντως μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν ἤρχισεν ἡ ἐν διαφόροις πατριαρχικοῖς ἐγγράφοις χρησιμοποίησις τῆς ἰνδικτιῶνος ὡς μέσου χρονολογήσεως αὐτῶν. Τὸ τοιοῦτον κυρίως ἀνῆκεν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην. Ἐὰν δὲ μητροπολῖταί τινες, ὡς λ. χ. ὁ μητροπολίτης Μονεμβασίας (διὰ Χρυσοβούλου τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Βου ἔλαβε κατὰ τὸ 1295 τὸ προνόμιον τοῦ χρησιμοποιεῖν ἐν τοῖς ἐγγράφοις αὐτοῦ τὰς ἰνδικτιῶνας, Ἑλλ. Πατρολογία, Migne 6 1 στ. 1052) ἐλάμβανον παρὰ τῶν βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων τὸ δικαίωμα τῆς χρονολογήσεως τῶν ἐγγράφων αὐτῶν διὰ τῶν ἰνδικτιώνων, τὸ δικαίωμα τοῦτο περιωρίζετο εἰς μόνα τὰ ἔγγραφα τὰ προοριζόμενα διὰ τοὺς ἰδίους ἐπισκόπους καὶ τὴν ἰδίαν ἐν γένει ἐπαρχίαν αὐτῶν, ὡς τὸ αὐτὸ συνέβαινε καὶ διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ τίτλου «Παναγιώτατος».

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἑορτασμὸς τῆς Ἰνδίκτου, καίτοι τὸ Βασιλειανὸν μηνολόγιον θεωρεῖ αὐτὸν ἀρχαῖον, ἤρχισε μετὰ τὴν ἰουστινιάνειον ἐποχὴν καὶ ἴσως κατὰ τὸν ἕβδομον καὶ ὄγδοον αἰῶνα. Ἡ γνώμη τοῦ Ἄγγλου Edwin Freshfield (4) κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ τελετὴ τῆς Ἰνδίκτου ἀνάγεται

(1) Ἑλλ. Πατρολογία, τόμ. 92 στ. 700. «Ne que enim ante Constantinum vocis Indictionis mentio occurrit, et ut sat recentis meminit Sanctus Ambrosius.» Ὁ ἱερὸς Ἀμβρόσιος ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 340 καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ 397.

(2) Migne Πατρολογία Ἑλληνικὴ τόμ. 26 στ. 1360 καὶ ἡ πραγματεία τῆς συνόδου στ. 725. «Ἦσαν δὲ οἱ συνελθόντες (ἔτος 363) ἐν τοῖς ἐγκαινίοις ἐπίσκοποι ἐννενήκοντα, ὑπατείᾳ Μαρκελλίνου καὶ Προβίνου Ἰνδικτιῶνος δ'.

(3) Βλέπε σχετικὴν ἐμὴν μελέτην σ. 5. καὶ αὐτόθι σημ. 9.

(4) Ὁ Edwin Freshfield ἐξέδωκε τῷ 1900 περιγραφὴν «εὐαγγελισταρίων» ἐκ χειρογράφου τοῦ 12ου αἰῶνος. Βλέπε καὶ σχετικὴν μελέτην τοῦ Θυατείρων Γερμανοῦ ἐν Γρ. Παλαμᾶ, ἔτος ΙΑ σ. 363 κ. ἑ.

εἰς τὸν πέμπτον αἰῶνα εἶνε ξένη πρὸς τὰς ἱστορικὰς πραγματικότητας. Περιγραφὴν τῆς τελετῆς τῆς Ἰνδίκτου ἀπαντῶμεν κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ἐνάτου αἰῶνος. Ὁ ἱερὸς Φώτιος ἐν τοῖς Ἀμφιλοχίοις αὐτοῦ —ἐρώτησις ΡΜΕ′— γράφει: «Ἐτέλουν (=οἱ εἰδωλολάτραι Ρωμαῖοι) μὲν οὖν καθ' ἑκάστην ἀρχὴν ἐνιαυτοῦ ἰδιαζούσας τε θυσίας καὶ τελετάς, τιμῶντες καὶ ἱλασκόμενοι, οὓς ἐνόμιζον αὐτοὶ θεούς, μάλιστα δὲ κατὰ τὸν Σεπτέμβριον μῆνα λαμπρότερον αὐτοῖς καὶ φιλοτιμότερον ἐπράττετο ταῦτα. Ἐπεὶ οὖν τῆς παλαιᾶς Ρώμης ἡ νέα τὸν κλῆρον ὑπῆλθε, καὶ κοινὸν ἐκτήσατο κράτος, μετέστησε δ' ἐκ τοῦ σεβάσματος τὸ πλάνον εἰς τὴν εὐσεβῆ τε καὶ Θεῷ πρέπουσαν λατρείαν, συμμεθίστησι καὶ τὰς δαιμονίας τελετὰς καὶ θυσίας εἰς εὐσεβούσας καὶ θεοπρεπεῖς ἁγιστείας· ***καὶ διὰ τοῦτο*** τὴν πρώτην τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ***λιτανείαις τε δημοτελέσι καὶ ταῖς ἄλλαις ἱλαστηρίοις εὐχαῖς*** νόμον ἔθετο τὸν Θεὸν ἐξιλεοῦσθαι, παρεῖναί τε τὸν ἀρχιερέα τοῖς τελουμένοις ***τῶν ἱλαστηρίων*** καὶ σωτηρίων προηγούμενον ἱερουργιῶν τε καὶ θυμάτων.» (1)

Ἡ τελετὴ αὕτη ἐν τῷ χειρογράφῳ εὐαγγελισταρίῳ (δωδεκάτου αἰῶνος) τοῦ προειρημένου Edwin περιγράφεται ὡς ἑξῆς: «Δέον γινώσκειν ὅτι μετὰ τὸ ἀνελθεῖν τὸν Πατριάρχην ἐν τῷ φόρῳ, μετὰ τῆς Λιτῆς καὶ ρηθῆναι τὰ τρία ἀντίφωνα ὑπὸ τῶν ἀναγνωστῶν καὶ δοξάσαι, πάντων σιωπώντων, ἀναφωνεῖ ὁ Πατριάρχης τὰς αἰτήσεις ταύτας: ὑπὲρ τῆς Οἰκουμενικῆς καταστάσεως καὶ εὐσταθείας τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν καὶ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως εἴπωμεν: Κύριε ἐλέησον. Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων ἡμῶν βασιλέων, παντὸς τοῦ παλατίου καὶ τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ καὶ ὑπὲρ τῆς ἀπολυτρώσεως τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ τοῦ συντριβῆναι τὸν Σατανᾶν ἐν τάχει ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν εἴπωμεν: Κύριε ἐλέησον. Ὑπὲρ τοῦ ἄσειστον καὶ ἄφλεκτον καὶ ἀναίμακτον διαφυλαχθῆναι τὴν πόλιν ἡμῶν καὶ πᾶσαν πόλιν εἴπωμεν: Κύριε ἐλέησον. Καὶ εἶθ' οὕτω κατασφραγίζει τὸν λαὸν τρίτον καὶ γίνεται καὶ ἀκολουθία. Καὶ ἐν μὲν τῷ φόρῳ καὶ εἰς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ἀναγινώσκεται εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν. Ἀλλ' ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Χαλκοπρατείων ἀναγινώσκεται τὸ εὐαγγέλιον τῆς 8ης τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου.» (2)

Ὁ Κωδινὸς ἐν τῇ γνωστῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ ἐξιστορεῖ ὡς ἑξῆς τὰ τῆς τελετῆς τῆς Ἰνδίκτου. «Κατὰ μὲν τὴν πρώτην Σεπτεμβρίου, τοῦ

(1) Σοφ. Οἰκονόμου, ἔκδοσις Ἀμφιλοχίων, σελ. 218—219. Ἡ ἐρώτησις ἐπιγράφεται «Πόσας ἀρχὰς δεῖ νοεῖν ἡμᾶς τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ ποίας;»

(2) Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου (Λουκ. Α 39—50) ἐγίνετο ἐν τοῖς Χαλκοκρατείοις διότι κατὰ τὴν 1 Σεπτεμβρίου ἑωρτάζετο ἡ σύναξις τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ὑπὲρ Μοισινῶν.»

Πατριάρχου μετὰ λιτανείας καὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων εἰς τὸ πορφυροῦν κιόνιον παραγενομένου, ἐφ' οὗ ὁ σταυρὸς ἵσταται, ***ὃ πάλαι φόρος ἐκαλεῖτο,*** ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς καὶ ἀκούει τὴν κατ' ἔτος ἐκεῖσε ἐκτελουμένην ἀκολουθίαν.» (1) Ἡ ἐνταῦθα ὡς κατ' ἔτος ἐκτελουμένη ἀναφερομένη ἀκολουθία εἶναι ἡ περιγραφομένη, ὡς εἴδομεν, ἐν τῷ εὐαγγελισταρίῳ τοῦ 12ου αἰῶνος καὶ ἐν γενικωτάταις γραμμαῖς ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου ἐξαγγελλομένη. Ἡ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἰνδίκτου ἀνάγνωσις τοῦ Εὐαγγελίου, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει τὸ προμνημονευθὲν εὐαγγελιστάριον, ἐγίνετο ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου. Αὐτὸ τοὐλάχιστον καταφαίνεται ἐξ ὅσων διαλαμβάνει ἡ σωζομένη συνοδικὴ Λύσις ἐπὶ ταῖς ἐρωτήσεσιν ἅς προέτεινε τῷ Πατριάρχῃ Ἰωάννῃ Βέκκῳ (1275—1282) ὁ ἐπίσκοπος Σαράη. «Ἠρώτησεν (ὁ ἐπίσκοπος) ποσάκις τοῦ χρόνου ἐστὶ συνήθεια λέγειν ***τὸν ἀρχιερέα*** τὸ Εὐαγγέλιον... τέσσαρας φοράς... ***καὶ τὴν*** πρώτην Σεπτεμβρίου μηνὸς ἐπὶ τῇ γινομένῃ λιτῇ.» (2)

Ἡ ὑπὸ τοῦ Κωδινοῦ (ἀρχαὶ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος) περιγραφομένη ὡς ἄνω τελετὴ τῆς Ἰνδίκτου δὲν ἐγίνετο κατὰ τὴν δεκάτην ἑκατονταετηρίδα. Ἄλλως θὰ ἀνεφέρετο ὑπὸ τῆς Βασιλείου τάξεως Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογενήτου (912-959). Ὁ μακαρίτης Σκαρλάτος ὁ Βυζάντιος ἀναφέρει τὰ ἀκόλουθα συγχέων, ὡς συνήθως, Κωνταντῖνον Πορφυρογένητον καὶ Κωδινόν. "Τῇ δὲ α' τοῦ Σεπτεμβρίου ἑκάστου ἔτους ἀπήρχετο εἰς αὐτὸν (=τὸν πορφυροῦν κίονα τοῦ φόρου=βασιλείου ἀγορᾶς) λιτανεύων ὁ πατριάρχης μετὰ τοῦ κλήρου παντὸς καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος. Ὅθεν εἶχε περὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ καὶ εὐκτήριον, ἐπ'ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, ἐκ τῶν θυρίδων τοῦ ὁποίου, τῶν ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου μέρους, προκύπτων ὁ διάκονος, ἔλεγε τὴν ἐκτενῆ (δέησιν), κατὰ τὸν Πορφυρογένητον." (3)

Ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου ἢ τὸ πολὺ τοῦ 11 αἰῶνος ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν Σελτσουκιδῶν ἐν τῷ Βυζαντινῷ κράτει, ἤρχισεν ὁ πανηγυρικώτερος ἑορτασμὸς τῆς Ἰνδίκτου καὶ ἡ ἀνάγνωσις εὐχῶν ὡς ἡ ὑπὸ τοῦ Π)χου Ἀθανασίου συνταχθεῖσα (1289-1293 καὶ 1303-1411) καὶ ἡ ἀπαγγελία λόγων ὡς ὁ τοῦ Ταυρομενίου Θεοφάνους, ὁ τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Β' (1222-1240) τὸ πρῶτον ὑπ'ἐμοῦ δημοσιευθεὶς ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῆς Φωτιείου Βιβλιοθήκης μου καὶ ἄλλοι. Μετὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα ἐγένετο προσθήκη τροπαρίων εἰς τὸν Κανόνα τῆς Ἰνδίκτου. Τοῦτο καταφαίνεται ἐκ χειρογράφων Μηναίων τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ὡς εἶναι π.δ.χ. τὸ χειρόγραφον

(1) Ἑλλ. Πατρολογία Migne τόμ. 157 στ. 96. Βλέπε καὶ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν μελέτην μου σ. 8.

(2) Μνημονευθεῖσα πραγματεία μου σ. 10.

(3) «Κωνσταντινούπολις» Α σ. 433.

μηναῖον τῆς ἐν Χάλῃ Μονῆς τῆς Παναγίας — φιλασσόμενον νῦν ἐν τῷ Οἰκ. Πατριαρχείῳ — ἐν τοῖς ὁποίοις εὕρηνται δύο μόνον τροπάρια τοῦ κανόνος τῆς Ἰνδίκτου. Φράσεις τινὲς ἀπαντῶσαι ἐν τῇ εὐχῇ τοῦ Πατριάρχου Ἀθανασίου (διέσπειρας εἰς δουλείαν ἡμᾶς καὶ ἔθνεσι φεῦ! ἐξεδόθη τὸ ἅγιον ἔθνος σου καὶ ἡ μεγάλη κληρονομία σου... ἔθεντο τὰ τῶν δούλων σου θνησιμαῖα τοῖς πετεινοῖς, τοῦ οὐρανοῦ βρῶμα καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς... ἀπόστρεψον τὰ κακὰ τοῖς ἐχθροῖς εἰς τὸν κόλπον αὐτῶν ἑπταπλασίονα... καὶ ἡμᾶς καταξίωσον περαιῶσαι λυσιτελῶς τὴν τοῦ χρόνου περίοδον καὶ ἅπασαν τὴν ζωὴν ἡμῶν, εὐκράτους ἡμῖν καὶ ἐπωφελεῖς τοὺς ἀέρας χαριζόμενος καὶ πρὸς καρποφορίαν τῇ γῇ ὄμβρους εἰρηνικούς») καὶ ἄλλαι ὅμοιαι ἀναγινωσκόμεναι ἐν τῇ τοῦ μηναίου τελετῇ τῆς Ἰνδίκτου (στιχηρὸν ἑσπερινοῦ· τὰ ὀστᾶ διασκόρπισον τῶν δυσσεβῶν κλπ. ἰδιόμελα Ἰωάννου τοῦ μοναχοῦ «Κύριε εὐλόγησον τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, καὶ καταξίωσον ἡμᾶς λυσιτελῶς περαιῶσαι τὰς τοῦ χρόνου περιόδους. Καὶ νῦν· καὶ παράσχου φιλάνθρωπε τῇ γῇ σου εὐφορίαν, εὐκράτους τοῖς ἀέρους χαριζόμενος, τῷ πιστοτάτῳ βασιλεῖ συμπολέμει») ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ σημερινὴ ἐκκλησιαστικὴ ἀκολουθία τῆς Ἰνδίκτου εἶναι τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος.

Ἡ εὐχὴ τοῦ Πατριάρχου Ἀθανασίου καθὼς πρὸ αὐτοῦ ὁ λόγος τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Β´ ἔχουν σχέσιν πρὸς τὴν ἑορτήν, τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, σχεδὸν δὲ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν πρὸς τὴν σήμερον ἐν τῷ μεγάλῳ συνοδικῷ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ἀναγινωσκομένην καὶ ὑπ᾽αὐτοῦ καὶ ὅλων τῶν παρεπιδημούντων μητροπολιτῶν ὑπογραφομένην εὐχὴν καὶ πρᾶξιν. Τὸ περιεχόμενον τῆς σημερινῆς εὐχῆς (1) τοῦ Μεγάλου Συνοδικοῦ εἶναι εὐχὴ προοριζομένη κυρίως εἰς τὰς δεήσεις ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων. Εἰς τὴν εὐχὴν τοῦ Πατριάρχου Ἀθανασίου πρόκειται περὶ ἱλαστηρίων εὐχῶν, ὡς καὶ ἐπὶ Φωτίου, ὑπὲρ τῶν ζώντων καὶ περὶ παροχῆς παρὰ Θεοῦ εὐλογίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς, περὶ εὐτυχοῦς διαβιώσεως κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον τοῦ ἐνιαυτοῦ. Πάντως πρόκειται περὶ πανηγυρικοῦ ἑορτασμοῦ. Ὁ Πατριάρχης Γερμανὸς ἀναφωνεῖ· «Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ χαίρετε, καὶ ἵνα τρισσάσω μου τὴν προσαγόρευσιν τιμῇ τῇ τριάδι, τοῦτο ἤδη τρίτην φοράν, χαίρετε. Καλὸν γὰρ ἀρχομένου τοῦ ἔτους, **ἀπὸ χαρμοσύνου φωνῆς** τὸ «προοίμιον τοῦ λόγου ἐμπήξασθαι...» καὶ περαιτέρω προσθέτει· «Ἔστι μὲν οὖν καὶ τοῦτο τῆς ἐκκλησίας τὸ ἔθος τῶν ἐπαινετῶν καὶ ὁσίων καὶ καθαγιάζεσθαι **διὰ πομπῆς ἱερᾶς** καὶ φιλοθέως τὴν τοῦ ἔτους ἀρχήν...» «...Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε

(1) Βλέπε ἀνάλυσιν αὐτῆς ἐν τῇ ἐμῇ περὶ τῆς Ἰνδίκτου πραγματείᾳ σ. 15 καὶ ἑξῆς.

εἰς ἐπιθυμίας... Σήμερον τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν ἀλλοιώθητι, στύγνασον κατὰ θεόν... ἀλλ'ἀπίωμεν ἤδη καὶ τῷ καιρῷ τὰ ἀκόλουθα συνεορτάσωμεν ὑπὲρ τῆς οἰκουμενικῆς εἰρήνης εὐξόμενοι...» Πρὸς τὸ ἴδιον περιεχόμενον αὐτὸ συμφωνεῖ καὶ ὅλη ἡ ἀκολουθία τῆς Ἰνδίκτου ἡ ἐν τῷ Μηναίῳ καταχωριζομένη. Ὠδὴ τρίτη· «ἐν ἔργοις πνευματικοῖς θεοτερπέσι κομῶντας, τὸ ἔτος τοῦτο διαγαγεῖν κύριε» Ὠδὴ τετάρτη· «Ἀπαρχὴν σοι ἐνιαύσιον, ὁ λαός σου προσφέρει, ***ἀγγέλων ὕμνοις δοξολογῶν σε Σῶτερ.»*** Ὠδὴ ε' «τὴν τοῦ ἔτους ἄμειψιν ἀνάδειξον ἡμῖν μεταβολὴν πρὸς κρείττονα εἰρηναίαν τε κατάστασιν.»

Ὁ κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα ἀκμάσας Θεοφάνης Κεραμεὺς ἀρχιεπίσκοπος Ταυρομενίου τῆς Σικελίας, εἰς λόγον του ἐκφωνηθέντα «εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἰνδίκτου ἤ τοῦ νέου ἔτους» ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Εὐλογητὸς ὁ θεὸς ὁ καταξιώσας ἡμᾶς διαδραμεῖν τὴν κυκλικὴν τοῦ χρόνου περίοδον καὶ πρὸς τὴν κορωνίδα τοῦ ἔτους ἐλθεῖν...» «Γενέσθω σοι ἡ τοῦ χρόνου ἀρχή, καθαρωτέρου βίου ἀρχή. Ἐδούλευες μέχρι νῦν ἁμαρτίᾳ τινί; τῷ τοῦ ἐνιαυτοῦ τέλει λαβέτω καὶ αὕτη τὸ τέλος. Ἀρχή σοι πολιτείας εὐαρέστου γενέσθω τὰ Ἴνδικτα.» (1)

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξάγεται τὸ ἀναμφισβήτητον συμπέρασμα ὅτι τὸ περιεχόμενον τῆς σημερινῆς εὐχῆς καὶ πράξεως τῆς Ἰνδίκτου τῆς κατὰ τὴν 1 Σεπτεμβρίου ἀναγινωσκομένης ἐν τῷ Μ. Συνοδικῷ εἶναι σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν ξένον πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς ἑορτῆς. Ἡ ἀρχαιοτέρα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις σωζομένη πρᾶξις (2) τῆς Ἰνδίκτου εἶναι ἡ ἐπικεκολλημένη ἐν τῷ κώδικι Θ' (σελ. 346) τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ φέρουσα χρονολογίαν 1815 γενομένη ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Κυρίλλου τοῦ ΣΤ' (1813—1818).

Ἡ τελετὴ ἡ σχετικὴ πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ἀνάγνωσιν τῆς πράξεως καὶ τῆς ὑπογραφῆς ταύτης μέχρι τοῦ 1880 ἐγίνετο ἐν τῷ Μεγάλῳ Συνοδικῷ. Κατὰ τὸ 1881 κατόπιν ἀποφάσεως τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ τὸ δεύτερον μέρος τῆς τελετῆς τῆς Ἰνδίκτου—ἀνάγνωσις καὶ ὑπογραφὴ πράξεως καὶ αἱ σχετικαὶ ψαλμῳδίαι— ἐτελέσθη ἐν τῷ Πατριαρχικῷ ναῷ. Εἶχε συνταχθῇ καὶ τὸ τυπικὸν τῆς τελετῆς ταύτης δημοσιευθὲν ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ τοῦ 1881. Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Πατριάρχου Ἰωακεὶμ τοῦ Γου (κατὰ τὸ 1884 χηρεύοντος τοῦ θρόνου δὲν

---

(1) Ἑλλ. Πατρολογία Migne τόμ. 132 στ. 136 κ. ἄ.

(2) Ὑπογράφουν τὴν πρᾶξιν πλὴν τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου οἱ συνοδικοὶ ἀρχιερεῖς Καισαρείας Φιλόθεος, Ἐφέσου Διονύσιος, Ἡρακλείας Μελέτιος, Κυζίκου Κωνστάντιος, Νικομηδείας Ἀθανάσιος, Νικαίας Ἰωαννίκιος, Δέρκων Γρηγόριος. Νεοκαισαρείας Μελέτιος, Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, Παροναξίας Ἱερόθεος.

σημειώνεται ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθεία τελετὴ τῆς Ἰνδίκτου) ἐθεσθίσθη ἡ ἐπαναφορὰ τῆς πρὸ τοῦ 1881 ἐπικρατούσης τάξεως. (1)

Ἀπὸ τῆς δευτέρας πατριαρχείας τοῦ Ἰωακεὶμ τοῦ Γ' ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια ὅπως τὴν πρᾶξιν τῆς Ἰνδίκτου ὑπογράφωσιν ὄχι μόνον οἱ Συνοδικοὶ μητροπολῖται ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει παρεπιδημοῦντες τοιοῦτοι. Προηγουμένως ὑπέγραφον μόνον οἱ Συνοδικοὶ Ἀρχιερεῖς. Κατὰ τὴν τελετὴν τῆς Ἰνδίκτου τοῦ 1889 πατριαρχεύοντος Διονυσίου τοῦ Ε' ἀντιφωνῶν τὸν Πατριάρχην ἐν τῷ Μ. Συνοδικῷ ὁ Μητροπολίτης Νικαίας Σωφρόνιος ἐδήλωσεν ὅτι μέχρι τοῦ 1628 τὰ Πατριαρχικὰ ἔγγραφα ἐχρονολογοῦντο διὰ τῶν ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἐτῶν, κατὰ δὲ τὸ προμνησθὲν ἔτος ὁ Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Λούκαρις εἰσήγαγε τὴν ἐν τοῖς Πατριαρχικοῖς ἐγγράφοις χρῆσιν τῆς ἀπὸ Χριστοῦ χρονολογίας. (2) Προκειμένου περὶ τῆς πράξεως τῆς Ἰνδίκτου προσέθηκε.» Τὴν πρᾶξιν μέχρις οὗ πρὸ πολλῶν ἐτῶν συνυπέγραφον μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ

(1) «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» ἔ. 1881 σ. 264. «Ἄλλοτε μέχρι τοῦ παρελθόντος ἔτους, περαιουμένης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, ἡ Α. Θ. Παναγιότης μετὰ τῶν σεβ. συνοδικῶν ἀνήρχετο εἰς τὸν πατριαρχικὸν οἶκον, ᾀδόντων τῶν ψαλτῶν, καὶ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ μεγάλου Συνοδικοῦ δι' ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς ἐνεκαινίζετο ἡ τοῦ ἔτους τῆς ἰνδικτιῶνος ἔναρξις.» Ἀκολουθεῖ τὸ τυπικὸν τῆς νέας τάξεως. «Ὁ Μ. Ἐκκλησιάρχης εὐτρεπίζει συγχρόνως τράπεζαν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ» διὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς πράξεως. «Τότε (ἀφ' οὗ δ.λ.δ. ψαλῶσι τὰ τροπάρια, ἀπολυτίκιον τῆς ἰνδίκτου, ἀπολυτίκιον τοῦ Ἁγ. Γεωργίου). ὁ Ἀρχιδιάκονος μετὰ τοῦ δευτερεύοντος λέγουσιν ἐναλλὰξ τὰς αἰτήσεις τῆς ἐκτενοῦς... Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀπολύσεως προσέρχεται τῷ Πατριάρχῃ ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς ἱερ. Συνόδου καὶ ἀσπαζόμενος τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, ἐγχειρίζει τὴν πρᾶξιν τῆς νέας Ἰνδικτιῶνος ἣν καὶ λαμβάνων ὁ Πατριάρχης ἀναγινώσκει ἐκφώνως... «Ἀφ' οὗ δὲ εὐλογήσῃ καὶ διὰ τοῦ τρικηρίου τὸν λαὸν κατέρχεται ἐκ τοῦ θρόνου ἐνδεδυμένος τὸν μανδύαν, τὸ ἐπετραχήλιον καὶ τὸ ὠμοφόριον, καὶ ἀσπασάμενος τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον ὑπογράφει ἐπὶ τῆς τραπέζης τὴν ἀναγνωσθεῖσαν πρᾶξιν τῆς Ἰνδικτιῶνος. Ἀκολούθως ὑπογράφουσιν ἀλληλοδιαδόχως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς τὴν πρᾶξιν τῆς Ἰνδικτιῶνος, ἀφ' οὗ πρῶτον ἀσπασθῶσί τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον καὶ περιβληθῶσιν ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον». Μετὰ τὴν ἐκ τοῦ ναοῦ ἔξοδον συνανήρχοντο μετὰ τοῦ Πατριάρχου εἰς τὸ Μ. Συνοδικὸν καὶ ὅλοι ἠσπάζοντο τὴν δεξιάν του Πατριάρχου. Βλέπε Ἐκκλ. Ἐπιθεώρησιν Καλλίφρονας, Περίοδος Δ' τομ. 3ος σ. 221.

(2) «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 1889 φυλλάδιον τοῦ Σεπτεμβρίου. Ἐν τῇ πράξει τοῦ Νεοφύτου τοῦ Βου σχετικῇ πρὸς γαμικὰ κεφάλαια (1611) χρησιμοποιεῖται ἡ ἀπὸ κτίσεως κόσμου χρονολογία (7119). Κατὰ τὰς πρώτας ἑκατονταετηρίδας καθὼς καὶ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ καὶ βραδύτερον κατὰ τὴν δεκάτην καὶ ἑνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς ἐγγράφοις ἀναφέρεται ἡ ἑλληνικὴ λέξις ἐπινέμησις. Μετὰ τὴν ἑνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα γίνεται χρῆσις καὶ τῆς λέξεως Ἰνδικτιών. Μετὰ τὴν ἅλωσιν ὁριστικῶς ἐπεκράτησεν ὁ λατινικὸς ὅρος. Ράλλη καὶ Ποτλῆ Σύνταγμα Ε' σ 15 κ. ἀ.

Πατριάρχου πάντες οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει παρεπιδημοῦντες Μητροπολῖται, ἀρχαιότερον δὲ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς ἐπίσκοποι καὶ Μητροπολῖται ἐν ἐνεργείᾳ καὶ πρώην οἵτινες κατὰ τὴν τότε συνήθειαν ἀπετέλουν τὴν περὶ τὸν Πατριάρχην ἱερὰν σύνοδον.»

Δὲν εἶνε ἐξηκριβωμένον ἕως τώρα ἀπὸ πότε ἤρχισεν ἡ ἐν τῷ Μ. Συνοδικῷ τελετὴ τῆς Ἰνδίκτου ὑπὸ τὴν σημερινήν της μορφὴν, οὐδὲ πότε ἀκριβῶς συνετάχθη ἡ καὶ σήμερον ἐν χρήσει πρᾶξις τῆς Ἰνδίκτου. Πολὺ πιθανὸν ἡ πρᾶξις νὰ συνετάχθη ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Κυρίλλου τοῦ ΣΤ΄ τοῦ συντάκτου καὶ τοῦ κοντακίου τῆς ἑορτῆς τῆς Ἰνδίκτου. Μένει δὲ ἀνεξήγητος ἡ παράλειψις ἐκ τοῦ τυπικοῦ τοῦ συνταχθέντος ὑπὸ τοῦ πρωτοψάλτου τῆς Μ. Ἐκκλησίας Κωνσταντίνου κατὰ τὸ 1838 τῆς τυπικῆς διατάξεως περὶ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς ἑορτῆς καὶ τῆς τελετῆς τῆς Ἰνδίκτου. Δὲν εἶνε ἐπίσης ἐξ ἱστορικῶν ἐρευνῶν γνωστὸν πότε ἤρχισεν ἡ σύνταξις πράξεως καθόλου Ἰνδικτιῶνος ὑπὸ οἱανδήποτε μορφὴν καὶ ὑπὸ ποίων ὑπεγράφετο. Ὑπεγράφετο ἀρχικῶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ συμβουλίου τῶν περὶ τὸν Πατριάρχην ὀφφικιάλων; Τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Νικαίας Σωφρονίου ἀναφορικῶς τῆς Συνόδου τοῦ οἰκ. Πατριάρχου παρὰ τῆς ὁποίας ὑπεγράφετο καὶ πρᾶξις καὶ ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο ὡς γράφει, καὶ ἐξ ἐπισκόπων ἐν ἐνεργείᾳ καὶ πρώην, εἶνε ὀρθὸν μέχρι τινὸς ὡς πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῆς περὶ τὸν Πατριάρχην ἐνδημούσης— ἐκ καθευρεθέντων Ἀρχιερέων— Συνόδου· ὑπάρχουν διάφοροι συνοδικαὶ πράξεις τοῦ δεκάτου ἑβδόμου π.δ.χ. αἰῶνος καὶ ὑπομνήματα ἀρχιερατικῶν ἐκλογῶν ὑπογραφόμενα καὶ ὑπὸ πρώην ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον δὲν λύει τὸ ζήτημα τὸ σχετικὸν πρὸς τὸ ὑπὸ τίνων ὑπεγράφετο ἡ πρᾶξις τῆς Ἰνδίκτου.

Ἔχων ὑπ᾽ ὄψιν, ὡς ἤδη ἀνωτέρω ἐσημείωσα ὅτι, ἡ σημερινὴ πρᾶξις τῆς Ἰνδίκτου εἶναι ξένη πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς ἀκολουθίας καὶ τῆς τελετῆς τῆς Ἰνδίκτου καταχωρίζω ἐνταῦθα σχέδιον πράξεως καὶ εὐχῆς Ἰνδίκτου. Διὰ νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τῆς ἀρχαίας εὐχῆς τῆς Ἐκκλησίας, εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν ἐν τῇ συντάξει τοῦ σχεδίου τοὺς λόγους τοῦ Ταυρομενίου Θεοφάνους, τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Γερμανοῦ τοῦ Β΄, τὴν εὐχὴν τοῦ Πατριάρχου Ἀθανασίου καὶ ἄλλας εὐχάς.

ΣΧΕΔΙΟΝ ΠΡΑΞΕΩΣ ΚΑΙ ΕΥΧΗΣ

Ἀρχαίᾳ τάξει ἐκκλησιαστικῇ στοιχοῦντες κατὰ τὴν πρώτην τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου, μετὰ τὴν ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τέλεσιν τῆς νενομισμένης θείας ἀκολουθίας, ἐν τῇ ἐνταῦθα αἰθούσῃ τοῦ σεπτοῦ πατριαρχικοῦ

οἴκου, τὴν τοῦ ἀρχομένου ἔτους ἰνδικτιῶνα διὰ πατριαρχικῆς τε καὶ συνοδικῆς πράξεως ἐμφαίνειν εἰώθαμεν.

Εὐλογητὸς οὖν ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ὁ καταξιώσας ἡμᾶς διαδραμεῖν τὴν κυκλικὴν τοῦ χρόνου περίοδον τῆς Ἰνδικττῶνος καὶ ἐπιλαβέσθαι τῆς Ἰνδικτιῶνος καὶ καθαγιάσαι διὰ πομπῆς ἱερᾶς καὶ φιλοθέως τὴν τοῦ ἔτους ἀρχήν. Ἱλαστηρίους δ' εὐχὰς ἀναπέμποντες τῷ παντοκράτορι Θεῷ, τῷ θεμένῳ χρόνους καὶ καιροὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, καὶ Οὗ ἡ δύναμις καὶ ἡ εὐσπλαγχνία ἄπειρος, ἐν συντριβῇ πρὸ τοῦ χείλους τοῦ πελάγους τῶν οἰκτιρμῶν Αὐτοῦ ἱστάμενοι καὶ χεῖρας αἴροντες ἱκέτιδας ἀναφωνοῦμεν· Δέσποτα, συγχώρησον ἡμῖν τὰς ἀνομίας ἡμῶν, κατεύθυνον τὰ διαβήματα ἡμῶν εἰς τὰς τρίβους τῶν ἐντολῶν σου, ταπεινῶν πᾶν ὄρος καὶ βουνὸν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ζωῆς ἡμῶν. Ἐπιτίμησον τοῖς ἀνέμοις τοῖς τὴν τοῦ βίου ταράττουσι θάλασσαν καὶ μὴ συγχωροῦσι εὐθυπλοεῖν τοὺς ταύτῃ ἐμπλέοντας· μὴ ἐάσῃς ἡμᾶς ἐν τῷ κράτει σου πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δυνάμεθα. Εὐλόγησον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητός σου τὸν στέφανον καὶ ἡμᾶς καταξίωσον περαιῶσαι λυσιτελῶς τὴν τοῦ χρόνου περίοδον καὶ ἅπασαν τὴν ζωὴν ἡμῶν. Γενέσθω ἡμῖν ἡ τοῦ χρόνου ἀρχὴ τῆς κοινῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς ἀπαρχή· χάρισαι ἡμῖν εὐκράτους καὶ ἐπωφελεῖς τοὺς ἀέρας καὶ εὔμετρα καὶ γαληνὰ τὰ ὑέτια ὕδατα πρὸς δαψιλῆ καρποφορίαν τῆς γῆς. Φώτισον τὸν νοῦν ἡμῶν τῷ φωτισμῷ τῆς Ἀπείρου γνώσεώς σου ἵνα γόνιμος καὶ εὐεργετικὸς ἀναδειχθῇ καὶ ὁ πνευματικὸς ἡμῶν βίος. Εἰρήνην ἐπιδαψίλευσον τοῖς ἀνθρώποις, εἰρήνην τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν, καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν τῇ ἁγίᾳ σου Ἐκκλησίᾳ· παῦσον τὰ σχίσματα τῶν ἐκκλησιῶν, ὁδήγησον εἰς τὴν τῶν πάντων ἕνωσιν, στερέωσον τὴν τοὺς πάντας δεχομένην ἡγιασμένην μεγάλην σου Κιβωτόν. Σῶσον τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, ἐπίσκεψαι τὴν ἄμπελον ταύτην ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιά σου καὶ εἰσαγαγὼν φύτευσον αὐτὴν εἰς ὄρος ὑψηλὸν καὶ ἅγιον, πρεσβείαις τῆς ὑπερευλογημένης Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ἱκεσίαις τῶν ἁγίων Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Φωτίου τοῦ μεγάλου καὶ πάντων σου τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΙΕΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Ἡ ἔναρξις τῶν μαθημάτων.— Τῇ 16ῃ λήξαντος μηνὸς Σεπτεμβρίου, τελεταρχοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Προύσης κ. Πολυκάρπου, Προέδρου τῆς Ἐφορείας, ἐγένετο ἡ νενομισμένη ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους ἱεροτελεστία, μεθ' ἣν ἀνεκοινώθησαν οἱ βαθμοὶ τῆς προόδου τῶν μαθητῶν κατὰ τὸ παρελὸν ἔτος, προσεφώνησαν δὲ καταλλήλως ὅ τε Πρόεδρος τῆς Ἐφορείας καὶ ὁ Σχολάρχης Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Φυλαδελφείας κ. Αἰμιλιανός. Παρέστησαν δὲ κατὰ ταύτην οἱ ἐκ τῶν Ἐφόρων Σεβασμιώτατοι Μητροπολῖται Πριγκηπονήσων κ. Θωμᾶς καὶ Θεοδωρουπόλεως κ. Λεόντιος, ὡς καὶ τὸ καθηγητικὸν σῶμα.

Τὸ προσφώνημα τοῦ Σχολάρχου.— Μετὰ τὴν νόμιμον ἀνάπαυσιν ἡ ἐργασία. Μετὰ τὴν διάχυσιν ἡ περισυλλογὴ καὶ ἡ συγκέντρωσις τοῦ πνεύματος. Τῷ κανόνι τούτῳ τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως στοιχοῦντες καὶ ἡμεῖς, μετὰ τὴν εἰθισμένην ἀπὸ τῶν πνευματικῶν καμάτων ἀνάπαυσιν, συνήχθημεν καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν φιλόστοργον τῆς Σχολῆς στέγην, καὶ τὴν πανσθενουργὸν χάριν τοῦ Παναγάθου Θεοῦ, διὰ τῶν εὐχῶν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἐπικαλεσάμενοι βοηθόν, ἐπιλαμβανόμεθα καὶ αὖθις μετὰ πίστεως τοῦ ἔργου ἡμῶν, τοῦ μορφῶσαι καὶ μορφωθῆναι κατὰ Χριστόν τοῦ διδάξαι καὶ διδαχθῆναι ὅσα πρόσφορα καὶ χρήσιμα πρὸς ὅν ἐπιδιώκομεν σκοπόν. Ἐφ' ᾧ καὶ μετὰ χαρᾶς προσαγορεύων πάντας ὑμᾶς τοὺς ἀπαρτίζοντας τὴν σχολικὴν ἡμῶν οἰκογένειαν, ἐπεύχομαι ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς τὴν μὲν φιλτάτην Σχολὴν διαφυλάσσῃ ἀεὶ ἀπὸ πάσης ἐπηρείας, ἡμᾶς δέ, τούς τε διδάσκοντας καὶ διδασκομένους, φωτίζῃ καὶ ἐνισχύῃ εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος.

Οἱ ἀγαπητοί μοι συνάδελφοι καὶ συνεργάται, οἱ τὸ ἐπίμοχθον ἔργον τοῦ διδασκάλου πεφορτισμένοι, οἵ τε παλαιοὶ καὶ οἱ νεώτεροι, καὶ ἐπίγνωσιν τοῦ καθήκοντος ἔχουσι καὶ καλῶς γνωρίζουσιν, ὅτι ἔργον αὐτῶν δὲν εἶναι νὰ πορίσωσιν ἁπλῶς παντοίας γνώσεις εἰς τοὺς διδασκομένους, ἀλλὰ πρώτιστα καὶ μάλιστα νὰ μορφώσωσιν ἦθος καὶ χαρακτῆρα χριστιανικόν, νὰ καταστήσωσι συνειδητὸν παρὰ τοῖς νέοις τοῖς Χάριτος λευΐταις τὸν ἱερὸν αὐτῶν προορισμόν, νὰ παρασκευάσωσι τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀξίους λειτουργούς. Διὸ καὶ ἀφίνουσιν ἐλεύθερον τὸν ἐμὸν λόγον πρὸς ὑμᾶς, ἀγαπητοὶ μαθηταί, τοὺς τροφίμους τῆς Γεραρᾶς ταύτης Σχολῆς καὶ δοκίμους τῆς Ἐκκλησίας. Τίς δε λόγος ἁρμοδιώτερος τῇ περιστάσει καὶ χρησιμώτερος δύναται νὰ ἀπευθυνθῇ πρὸς ὑμᾶς, ἐπαναλαμβάνοντας,

τοὺς πνευματικοὺς ὑμῶν ἀγῶνας, εἰμὴ ὑπόμνησίς τις περὶ τοῦ ἱεροῦ ὑμῶν ἐνταῦθα προορισμοῦ καὶ περὶ τοῦ ὀφειλομένου πρὸς τὸν προορισμὸν τοῦτον συντονισμοῦ ἁπασῶν τῶν ἠθικῶν ὑμῶν δυνάμεων καὶ ἱκανοτήτων;

Φίλοι ὁμιληταί! Τὴν προετοιμασίαν ἀξίων τῇ Ἐκκλησίᾳ λειτουργῶν ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ ἀνέγαψεν ὡς τὸν μόνον σκοπὸν τῆς συστάσεως αὐτῆς καὶ λειτουργίας κατὰ τὴν θέλησιν τῶν ἀοιδίμων αὐτῆς Ἱδρυτῶν. Σκοπὸς ὑψηλὸς καὶ ἅγιος, ὅσον ὑψηλὸν καὶ ἅγιον εἶναι τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ἐν τοῖς ἀνθρώποις! Ἀλλὰ πρὸς πραγμάτωσιν αὐτοῦ δὲν εἶναι ἀρκετὴ μόνη ἡ παρουσία ζηλωτῶν καὶ δοκίμων διδασκάλων. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχωσι καὶ τρόφιμοι, ἀγαθὴν προαίρεσιν ἔχοντες καὶ ζῆλον ἔνθεον.

Ἐκτιμῶντες κατ' ἀξίαν τὸν ἥρεμον ἐνταῦθα καὶ ἀπερίσπαστον βίον, συνεργεῖτε προθύμως καὶ ἐν φιλοτίμῳ ἁμίλλῃ εἰς τὰς προσπαθείας τῆς Τροφοῦ Σχολῆς, μὴ μόνον πλουτίζοντες τὴν διάνοιαν διὰ γνώσεων ποικίλων, ἀλλὰ διαπλάττοντες καὶ μορφοῦντες τὴν καρδίαν χριστιανικῶς, διὰ συντόνου καὶ ἐνεργοῦ μελέτης τῆς ἱερᾶς ὑμῶν κλήσεως. Φειδόμενοι τοῦ ἀνεπιστρόφως παρερχμένου χρόνου τῆς νεότητος, τοῦ μόνου καταλλήλου δι' ἀνάπτυξιν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν διάπλασιν, χρησιμοποιεῖτε ὡς φρόνιμοι οἰκονόμοι ἑκάστην αὐτοῦ στιγμὴν καὶ ὡς καλοὶ τραπεζῖται ἐπωφελεῖσθε τὴν ἐν τῇ καθημερινῇ προσευχῇ καὶ ἐν ταῖς παραδόσεσι διδασκαλίαν. Προσηλωμένοι πάντοτε τὸν νοῦν εἰς τὴν προκειμένην ὑμῖν, μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν, διακονίαν, κατεργάζεσθε μετὰ ζήλου τὴν μόρφωσιν ὑμῶν κατὰ τό πρότυπον τοῦ ἀληθοῦς λειτουργοῦ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ἐνσαρκοῦντος τὴν εἰς Θεὸν πίστιν καὶ τὴν πρὸς πάντας χριστιανικὴν ἀγάπην. Αἱ δύο αὗται θεμελιώδεις ἀρεταί, μετουσιούμεναι εἰς βίωσιν, θὰ καταστήσωσιν ὑμᾶς, ἐν ταῖς ποικίλαις τοῦ βίου σχέσεσι, πρὸς μὲν τὸν Θεὸν εὐλαβεῖς λατρευτάς, πρὸς δὲ τοὺς ἀνωτέρους ὑμῶν ὑπηκόους καὶ εὐπειθεῖς, πρὸς τοὺς ἴσους φιλαδέλφους καὶ πρὸς τοὺς ὑποδεεστέρους ἐπιεικεῖς καὶ ἐλεήμονας. Θὰ προσαρμόσητε δὲ ἑαυτοὺς πρὸς τὸ πρότυπον τοῦτο, ἐάν, κατὰ τὸ πρόγραμμα τῆς Σχολῆς, καθιστᾶτε φανερὰν τὴν βαθμιαίαν ὑμῶν προκοπὴν εἰς εὐσέβειαν καὶ εἰς ἀφοσίωσιν πρὸς τὰς σεπτὰς παραδόσεις τῆς Ἁγίας Ὀρθοδόξου ὑμῶν Ἐκκλησίας, εἰς αὐτοκάθαρσιν ἀπὸ ματαίων ἐνθυμήσεων, εἰς εὐπείθειαν καὶ ὑπακοήν, εἰς ἐπιμέλειαν καὶ ζῆλον περὶ τὰ μαθήματα, εἰς κοσμιότητα καὶ ἱεροπρέπειαν, εἰς ἀποφυγὴν μὲν παντὸς ὅ,τι ἐκτρέπει ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ προορισμοῦ ὑμῶν εἰς ἐνασχόλησιν δὲ περὶ μόνα τὰ χρήσιμα καὶ σπουδαῖα.

Ἐν ἐπιγνώσει τῆς ὑψηλῆς ὑμῶν κλήσεως, ἐν ἐκτιμήσει τῶν ἱερωτάτων ὑμῶν ὑποχρεώσεων πρὸς τὴν Σχολήν, πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, πρὸς τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα, οὗτινος θὰ κληθῆτέ ποτε πνευματικοὶ ὁδηγοὶ καὶ διδάσκαλοι, μὴ ἀμελεῖτε τοῦ καθήκοντος, ἀλλὰ προσπαθεῖτε, τῇ τοῦ

Θεοῦ χαριτι, ν᾽ ἀποβαίνητε ὁσημέραι κρείτοννες ἑαυτῶν, ἀποβάλλοντες τὰς τυχὸν χαμαιζήλους κλίσεις καὶ πονηρὰς ἕξεις καὶ ἀντεισάγοντες «ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνά, ὅσα προσφιλῆ, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος», ἐν κεφαλαίῳ, ὅσα σύμφωνα καὶ συνάδοντα πρὸς τὸν προορισμὸν ὑμῶν.

Ταῦτα ἀείποτε λογίζεσθε, ταῦτα μελετᾶτε, ἐντούτοις καταρτίζεσθε.

Κύριος δὲ ὁ Θεός, ὁ ἐπευλογῶν τὴν ἔναρξιν τοῦ ἔργου ὑμῶν, κατευθύναι πάντας ὑμᾶς, διδάσκοντας καὶ διδασκομένους, εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἁγίου αὐτοῦ θελήματος, ἀγαθὴν παρέχων τὴν ἔκβασιν τῶν προσπαθειῶν ἡμῶν.

Τὸ Προσφώνημα τοῦ προέδρου τῆς Ἐφορείας.— Ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ ἀδελφὲ καὶ Σχολάρχα, φίλοι καθηγηταὶ καὶ ἀγαπητοὶ ἱερολοχῖται τῆς γεραρᾶς τροφοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς ἡμῶν.

Δόξαν καὶ αἶνον ἐν πρώτοις ὀφείλομεν ἀπὸ μέσης ψυχῆς καὶ καρδίας ν᾽ἀναπέμψωμεν τῷ παντὸς ἀγαθοῦ Δοτῆρι Παναγάθῳ Κυρίῳ, ὅτι κατηξίωσεν ἡμᾶς, ἵνα ἐν ἀμεταπτώτῳ κατ᾽ἄμφω ὑγείᾳ διανύσωμεν τὸ διαρρεῦσαν σχολικὸν ἔτος καὶ μετὰ τὴν νόμιμον ἀνάπαυλαν ἐπ᾽αἰσίοις ἀνοίξωμεν τὰς χρυσᾶς πύλας τοῦ νέου τῆς σχολικῆς σταδιοδρομίας ἐνιαυτοῦ.

Καὶ νῦν, κατὰ τὴν εὔσημον ταύτην στιγμήν, καθ᾽ἣν ὡς ἐκπρόσωπος τῆς τε Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἐφορείας τῆς Σχολῆς εὐλογῶν ὑμᾶς κηρύττω τὴν ἔναρξιν τῆς λειτουργίας τοῦ παλαιφάτου τούτου ἱεροῦ τῆς Θεολογίας φυτωρίου, καθῆκόν μου ἱερὸν θεωρῶ, ὅπως καλέσω πάντας ὑμᾶς, ἵνα πρώτιστα καὶ μάλιστα θερμὰς ἀναπέμψωμεν τῷ Ὑψίστῳ δεήσεις ὑπὲρ ὑγείας τοῦ φιλομούσου Προέδρου τῆς Σεβαστῆς Δημοκρατικῆς Κυβερνήσεως ἡμῶν Ἰσμὲτ Ἴνονοῦ καὶ τοῦ μουσοτραφοῦς Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας Χασὰν Ἀλῆ Γιουτζέλ, καὶ ὑπὲρ ὑγείας ἅμα τοῦ Σεπτοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βενιαμίν, μεθ᾽ἁπάντων τῶν Σεβασμίων μελῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, διὰ τὸ ἄγρυπνον καὶ ἀνύστακτον ἐνδιαφέρον αὐτῶν ὑπὲρ τῆς κανονικῆς καὶ ἀπροσκόπτου λειτουργίας τῆς Σχολῆς ἡμῶν. Καθηκόντως δ᾽ἅμα διαπύρους ἐπὶ πᾶσι τούτοις ὑποβάλωμεν εὐχαριστίας πᾶσι τοῖς ὡς ἄνω.

Εἶτα καθῆκόν μου ὡσαύτως ἱερὸν θεωρῶ, ἵνα κατὰ τὴν εὔσημον ταύτην εὐκαιρίαν θερμὰς ἐκφράσω ἀπὸ μέρους τῆς τε Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἐφορείας τῆς Σχολῆς εὐχαριστίας τῷ τε Ἁγίῳ Σχολάρχῃ, τῷ ὄντως τιμῶντι τὴν Σχολὴν ἡμῶν διά τε τὰ ἄλλα σπάνια προσόντα αὐτοῦ καὶ διὰ τὸν ἔνθεον ζῆλον αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς Σχολῆς ἡμῶν, καὶ τοῖς φιλοτίμοις καὶ φιλοπόνοις καθηγηταῖς διὰ τὴν μετ᾽ ἐπαινετοῦ ὡσαύτως ζήλου ἐκδαπάνησιν αὐτῶν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ ἀμπελῶνι τοῦ

Κυρίου, καὶ ἀπὸ καρδίας εὐχηθῶ αὐτοῖς πλουσίαν τὴν ἄνωθεν ἐνίσχυσιν ἐν τῇ διαπλάσει καὶ διαπαιδαγωγήσει τῶν ἱερολοχιτῶν τούτων καὶ κατὰ τὸ ἐπιὸν σχολικὸν ἔτος.

Καὶ ἤδη πρὸς ὑμᾶς νῦν στρέφω τὸν λόγον, ἀγαπητοὶ ἱεροσπουδασταί. Καίτοι ἐπαρκέστατον εἶνε τὸ τόσον γλαφυρόν, οὐσιῶδες καὶ περιεκτικὸν δίδαγμα τοῦ Ἁγίου Σχολάρχου σας, ὅπερ πρὸ ὀλίγου ἠκούσατε, οὐχ ἧττον σκόπιμον θεωρῶ, ὅπως καὶ ἐγὼ ἐπωφελούμενος τῆς εὐκαιρίας ταύτης σᾶς ἀποτείνω νουθεσίας τινὰς πατρικάς. Ὅλοι, βεβαίως, ἄλλοι πρὶν ἢ εἰσαχθοῦν εἰς τὴν Σχολὴν ἡμῶν καὶ ἄλλοι μετὰ τὴν εἴσοδόν των εἰς αὐτήν, ἐφροντίσατε νὰ μάθητε τὴν ἔνδοξον ἱστορίαν αὐτῆς. Ἡ παλαίφατος αὕτη Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ ἡμῶν, ὁ ἱστορικὸς οὗτος φανός, ἀφ' ἧς ἡμέρας, ἀπ' αἰῶνος σχεδόν, ἀπὸ τοῦ 1844, φαίνει ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τούτου λόφου τῆς Ἁγίας Τριάδος μέχρι τῆς σήμερον ἐξαπέλυσεν ἀνὰ τὴν ὑφήλιον σύμπασαν πληθὺν σοφῶν Πατριαρχῶν, πεπνυμένων Ἱεραρχῶν καὶ ἐξαιρέτου μορφώσεως ἐν γένει λογίων ἀνδρῶν, οἵτινες ποικιλλαχῶς διέπρεψαν καὶ νῦν διαπρέπουσι καὶ δεξιώτατα κατηύθυναν καὶ νῦν ἔτι κατευθύνουσι τὰς τύχας τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, λόγῳ τῶν γνωστῶν πολεμικῶν συνθηκῶν καὶ περιστάσεων καὶ ἡ Σχολή μας ὑπέστη κλονισμούς τινας, πλὴν ἡ Ἐκκλησία οὐδέποτε ἐπαύσατο μετὰ πολλῶν πόνων καὶ μόχθων ἀρκούντως στηρίζουσα αὐτὴν καὶ παρὰ πόδας παρακολουθοῦσα τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν αὐτῆς. Ἐφέτος δέ, παρὰ τὰς δυσμενεῖς γενικὰς συνθήκας ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων διερχόμεθα, ἥτε Ἐκκλησία καὶ ἡ Ἐφορία ἐμερίμνησαν ὅπως ἐπαναφέρωσι τὴν Σχολὴν εἰς τὴν παλαιὰν αἴγλην αὐτῆς. Προσέλαβον νέους καθηγητάς, ἐπλούτισαν τὸ ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα τῆς Σχολῆς καὶ κατὰ πολύ, ὡς εἰκός, ἐβάρυναν δι'ὅλα αὐτὰ τὸν προϋπολογισμὸν αὐτῆς.

Τοιαύτης Σχολῆς φοιτηταὶ ἔχετε τὴν μεγάλην τιμὴν νὰ εἶσθε καὶ νὰ ὀνομάζησθε, ἀγαπητοὶ ἱεροσπουδασταί. Ἐκ τούτων κατανοεῖτε πάντες βεβαίως, ποῖος ὁ προορισμὸς καὶ ἡ ἀποστολὴ ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ ποῖαι συνάμα αἱ ἐπιβαλλόμεναι ὑμῖν ὑποχρεώσεις. Ἡ Ἐφορία καὶ ἡ Σχολὴ τὰ πάντα προφρόνως καθ' ἡμέραν θυσιάζουσιν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ ἀρτίου θεολογικοῦ καταρτισμοῦ ὑμῶν καὶ εἰς ὑμᾶς στηρίζουσι τὰς χρυσᾶς ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐξ ὑμῶν δὲ οὐδὲν ἕτερον ζητοῦσιν αὗται εἰ μὴ πίστιν πρὸς τὸν Κύριον ἀκλόνητον, ἐπίδοσιν εἰς τὰ μαθήματα ἀδιάλειπτον, χρηστότητα ἤθους ἄμεμπτον καὶ πειθαρχίαν εἰς τοὺς νόμους τῆς Σχολῆς παραδειγματικήν. Ἔχετε ἀείποτε ἐστραμμένα τὰ βλέμματα ὑμῶν ὡς εἰς πολικὸν ἀστέρα πρὸς τὸν Κύριον καὶ τὴν καρδίαν ὑμῶν προσκεκολλημένην εἰς Αὐτὸν καὶ ἐστὲ βέβαιοι, ὅτι ἐν παντὶ πολὺν

θὰ φέρητε τὸν καρπόν. "Ὁ μένων ἐν ἐμοί, λέγει ὁ Κύριος, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. Οὗτος φέρει καρπὸν πολύν, ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν" (Ἰω. 15.5).

Ἀγαπητοὶ Ἱεροσπουδασταί! Πρέπει καλῶς νὰ γνωρίζητε πάντες, ὅτι ὅλος ὁ κόσμος ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἔχει ἐστραμμένα τὰ βλέμματά του εἰς ὑμᾶς καὶ ἀναλόγως κρίνει καὶ ἐπικρίνει πᾶσαν στάσιν, κίνησιν καὶ ὅλην ἐν γένει τὴν πολιτείαν ὑμῶν. Ὅθεν ἀξιοῦμεν, ὅπως ὅπουπερ ἂν ἦτε καὶ εὑρίσκησθε τηρῆτε ὑψηλὰ διὰ τῆς σεμνοπρεποῦς πολιτείας καὶ διαγωγῆς ὑμῶν τὴν ἔνδοξον σημαίαν τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μεγάλου ὀνόματος τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης καὶ οὕτω διαψεύσητε καὶ πάντας τοὺς τἀναντία φρονοῦντας καὶ λέγοντας.

Περαίνων τὰς ὀλίγας μου ταύτας πατρικὰς νουθεσίας συνιστῶ ἀπόλυτον ὑποταγὴν καὶ πειθαρχίαν πάντων ὑμῶν εἰς τὸν νέον ἐπιμελητὴν δηλῶ δ' ἐπισήμως καὶ κατηγορηματικῶς εἰς ὅλους ὑμᾶς, ὅτι τόσον ἡ Σχολαρχία ὅσον καὶ ἡ Ἐφορία ἀμείλικτοι θέλουσι φανῇ εἰς πᾶσαν τυχὸν παράβασιν τῶν νόμων καὶ διατάξεων τῆς Σχολῆς ἀπὸ μέρους οἱουδήτινος ἐξ ὑμῶν. Θέλω νὰ πιστεύσω, ὅτι εὐήκοον ἐτείνατε πάντες ἀνεξαιρέτως τὸ οὖς εἰς αὐτάς, ὅτι κανόνα καὶ ὑπογραμμὸν θὰ ἔχητε αὐτὰς κατὰ τὴν σχολικὴν σταδιοδρομίαν ὑμῶν καὶ ὅτι οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν θὰ θελήσῃ νὰ δώσῃ ποτὲ ἀφορμήν, ἥτις ν' ἀναγκάσῃ τόν τε Σχολάρχην καὶ τὴν Ἐφορίαν μετὰ λύπης νὰ λάβωσι κατ' αὐτοῦ τὰ ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Σχολῆς προβλεπόμενα μέτρα.

Ἐφ' ᾧ καὶ ἀπὸ καρδίας εὔχομαι ὅπως, ἀποδυόμενοι ἀπὸ τῆς σήμερον εἰς τὸν ἱερὸν τῆς σχολικῆς σταδιοδρομίας ἀγῶνα τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1940-41, ἐν ἀκλονήτῳ ὑγείᾳ διέλθητε τὸν ἐνιαυτὸν τοῦτον καὶ θείᾳ χάριτι εἰς τὸ τέρμα αὐτοῦ αἰσίως ἀφικνούμενοι πλούσιον κομίσητε ἡμῖν ἐν πᾶσι τὸν ἀμητόν, εἰς ἀγαθὸν μὲν ὑμῶν, χαρὰν δὲ πάντων τῶν ὑπὲρ ὑμῶν ἀόκνως μοχθούντων καὶ εἰς δόξαν ἅμα τῆς στρατευομένης Μητρὸς Ἐκκλησίας ἡμῶν.

"Κύριος εὐλογείη καὶ ἐνισχύοι πάντας ὑμᾶς."

(†) Π. ΚΟΜΝΗΝΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ἡ ἀκροβυστία=Ὁ ἀκρόβυστος. Τὸ ἀφῃρημένον ἀντὶ τοῦ συγκεκριμένου. Οὕτω καὶ ***περιτομὴ*** ἀντὶ τοῦ ἐμπερίτομος. ***Διὰ γράμματος***. Ἐννοεῖ τὸν Μωσ. Νόμον.

28.—29.— Ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ ἀπερίτμητος (ὁ Ἐθνικὸς) τηρῶν τυχὸν τὰς διατάξεις τοῦ Μωσ. Νόμου θὰ καταλάβῃ ἐν τῇ κοινῇ κρίσει τὴν θέσιν τοῦ ἐμπεριτόμου (τοῦ Ἰουδαίου) παραβαίνοντος αὐτόν. Διότι τὸν ἀληθῆ Ἰουδαῖον, τὸ μέλος τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰς ὃν ἐδόθησαν αἱ ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ περὶ σωτηρίας, δὲν χαρακτηρίζουν κατὰ τὸν Ἀπ. τὰ ἐξωτερικά, τὰ φαινόμενα, οὐδὲ ἡ προσπίπτουσα εἰς τὰς αἰσθήσεις περιτομὴ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις αὐτοῦ (***ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος***) καὶ ἡ κάθαρσις τῆς καρδίας (***περιτομὴ καρδίας***). Ἐπειδὴ διὰ τῆς περιτομῆς ἀφαιρεῖται ἡ ἀκροβυστία, ἥτις εἶνε ἕδρα φυσικῆς ἀκαθαρσίας, ἐσχηματίσθη ἡ φράσις ***περιτομὴ καρδίας***, ὅπως σημάνῃ τὴν κάθαρσιν τῆς καρδίας, τὸν ἠθικὸν ἐξαγνισμόν. Ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀπ. (Ζ΄ 6 Β΄ Κορ. Β΄ 6.) τὴν κάθαρσιν ταύτην ἠδύνατο νὰ διενεργήσῃ οὐχὶ τὸ ***γράμμα***, αἱ γραπταὶ τ. ἔ. διατάξεις τοῦ Μωσ. Νόμου, ἀλλὰ μόνον τὸ διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως παρεχόμενον Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο δὲ καὶ ἐκφράζει ὁ Ἀπ. προσθέτων τοὺς προσδιορισμοὺς ***ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι***. Διὰ τῆς φράσεως ***οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων*** ὁ Ἀπ. ὑπαινίσσεται τὴν καύχησιν καὶ τοὺς ἀμοιβαίους ἐπαίνους τῶν Ἰουδαίων δι' ὅσα ἐξωτερικῶς διέκρινον αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς Ἐθνικούς.

Κεφ. Γ΄ 1.— Ἐπειδὴ ὁ Ἀπ. ἀπέδειξε προηγουμένως (Β΄ 6-29), ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν κρίσιν τὸ πᾶν θὰ ἐξαρτηθῇ ἀπὸ τῶν πράξεων καὶ τοῦ ἠθικοῦ ἑκάστου χαρακτῆρος, καὶ ἑπομένως, ὅτι θὰ εἶνε ἀδιάφορον, ἂν παρουσιασθῇ τις ὡς Ἰουδαῖος ἢ ὡς Ἐθνικός, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀβραὰμ καὶ ἑξῆς ἐκδηλωθεῖσα ἰδιαιτέρα πρόνοια τοῦ Θεοῦ περὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ αἱ δοθεῖσαι εἰς αὐτοὺς ἐπαγγελίαι δὲν

ἦτο δυνατὸν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μὴ ἔχουσαι σημασίαν τινά, ὁ Ἀπ. προβαίνει εἰς τὴν λύσιν ἀπορίας ἀναγκαίως γεννηθείσης ἐκ τῶν ἀνωτέρω λόγων του. ***Τὶ τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου*** = Τί ἔχει περισότερον, κατὰ τί ὑπερέχει ὁ Ἰουδαῖος τοῦ Ἐθνικοῦ. Διότι πᾶσα ἄλλη ὑπεροχὴ ἐκτὸς ἐκείνης, ἡ ὁποία θὰ ἔχῃ βαρύτητα κατὰ τὴν κρίσιν, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ λόγου ἀξία ἀπὸ θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ἀπόψεως. Αἱ δύο ἐρωτήσεις: ***Τί τὸ περ. τοῦ Ἰουδ.*** καὶ ***τίς ἡ ὠφ. τῆς περιτ.*** ἐκφράζουσι τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, διότι ἡ περιτομὴ ἀπετέλει τὸ ἐξωτερικὸν σημεῖον τοῦ Ἰουδαίου.

2.— Ἀπαντῶν ὁ Ἀπ. εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου προβαλλομένην ἐρώτησιν (στ. 1) ἀνομολογεῖ, ὅτι παρὰ τὰ λεχθέντα ἀνωτέρω ὁ Ἰουδαῖος ὑπερέχει πολὺ τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ ὅτι (ὅπερ κατ' οὐσίαν τὸ αὐτὸ) ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς εἶνε πολλή. Τὴν οὕτω συμπληρουμένην ἐκ τοῦ προηγουμένου στίχου σημασίαν τοῦ ***πολὺ*** ἐνισχύει ἔτι περισσότερον τὸ ***κατὰ πάντα τρόπον***. Ἀλλ' ὁ Ἀπ. περιορίζεται, ὅπως ἀναφέρῃ ἕν, τὸ κυριώτερον σημεῖον, τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Ἰουδαίου ὑπὲρ τὸν Ἐθνικὸν (δι' ἄλλα πρβλ. Θ′ 4 κ. ἑξ), εἶνε δὲ τοῦτο, ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Μωϋσέως, τῶν Προφητῶν, τελευταῖον δὲ καὶ διὰ τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ ἐνεπίστευσεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους τὰς ἀποκαλύψεις Αὐτοῦ, ὅπως διατηρήσωσιν αὐτάς, τὰς ἐπωφεληθῶσι πρῶτοι αὐτοί, κατόπιν δὲ τὰς μεταδώσωσι καὶ εἰς τοὺς Ἐθνικούς.

3.— Ἐπειδή, ὅταν δὲν ἀνταποκρίνεται ὁ εἷς πρὸς τὴν πίστιν, θεωρεῖται συνήθως, ὅτι ὁ δεικνύων τὴν πίστιν ἀπαλλάσσεται πάσης περαιτέρω ὑποχρεώσεως πρὸς τὸν ἀπιστοῦντα, εἰς τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Ἀπ., ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ὑπερέχουν τῶν Ἐθνικῶν, διότι ἐνεπίστευσεν εἰς αὐτοὺς ὁ Θεὸς τὰς ἀποκαλύψεις Αὐτοῦ, ἠδύνατο νὰ προβάλῃ τις τὴν ἔνστασιν, ὅτι ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἀνταπεκρίθησαν εἰς τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπιδειχθεῖσαν πίστιν τοῦ Θεοῦ, ἡ πίστις αὕτη ἔπαυσεν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ἄρα ἡ ῥηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀπ. ὑπεροχὴ τῶν Ἰουδαίων δὲν ὑφίσταται. Εἰς τὴν ***πίστιν*** (=τὴν ἐμπιστοσύνην, τὴν σταθερότητα, τὴν ἀξιοπιστίαν) τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους δὲν ἀνταπεκρίθησαν οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν (πρβλ. κεφ. Β′ ἰδίᾳ στίχ. 17 κ. ἑξ.), ἀλλ' ὁ Ἀπ. λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὴν περίπτωσιν ὀλίγων, ὅπως ἀποδείξῃ, ὅτι ἐν ἀναφορᾷ εἰς τὸν Θεόν, οὐχὶ μόνον ἡ ἀπιστία τῶν πολλῶν, ἀλλὰ καὶ ὀλίγων ἔτι, δὲν δύναται νὰ κλονίσῃ, νὰ ματαιώσῃ καὶ καταστήσῃ ἀνενέργητον (καταργήσῃ) τὴν πίστιν τοῦ Θεοῦ.

4.— Ὁ Ἀπ. ἀποκρούει δικαίως μετὰ τόνου (***μὴ γένοιτο***) τὴν ἀνωτέρω βέβηλον ὑπόθεσιν, περὶ καταργήσεως τῆς πίστεως τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀπιστίαν Ἰουδαίων τινῶν. Ἀπόδειξις δὲ ἡ κατὰ τὴν διάρκειαν ὅλης τῆς Ἰουδαϊκῆς ἱστορίας ἐπιδειχθεῖσα ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ σταθερά,

ἰδιαιτέρα, πρόνοια Αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ ἡ ἐξακολούθησις τῶν εἰς αὐτὸν διδομένων ἀποκαλύψεων Αὐτοῦ παρὰ τὴν ἐκ μέρους πολλῶν Ἰουδαίων ἀπιστίαν πρὸς Αὐτόν, ἔλλειψιν ἐμπιστοσύνης, παρακοήν, τέλος δὲ καὶ τὴν ἀπόκρουσιν τοῦ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ ἀποσταλέντος Σωτῆρος. Κατὰ ταῦτα ἡ εἰς τὸ ***μή ἡ ἀπ. . . . καταργήσει*** ἐν τῷ ***μὴ γένοιτο*** ἐγκλειομένη ἀπάντησις τοῦ Ἀπ. εἶνε: οὐδαμῶς κατήργησεν, οὐδὲ καταργεῖ. Ἐφ' ᾧ ὁ Ἀπ. εὔχεται, ὅπως ἡ ἀναμφισβήτητος αὕτη, ἐκ τῶν πραγμάτων τρανῶς ἀποδειχθεῖσα, σταθερότης τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους σχέσεσιν Αὐτοῦ διατρανωθῇ καὶ ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ πάντων (***γινέσθω*** = ἀποδεικνύσθω), συμφώνως πρὸς τὴν γραφικὴν ρῆσιν (***γέγραπται***), τὴν βεβαιοῦσαν τὴν ἀλήθειαν ταύτην.

Ἐπειδὴ ὁ Ἀπ. γράφων τὸ ***γενέσθω*** κλπ. ἔχει ἤδη ἐν νῷ τὴν ἐκ τῶν ψαλμῶν γραφικὴν ῥῆσιν, τὴν ὁποίαν παραθέτει, ὡς καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ ψαλμῳδοῦ (ριε' 2) χαρακτηρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ὡς ψεύστου, διὰ τοῦτο μεταχειρίζεται ἐπὶ τοῦ Θεοῦ τὴν γενικωτέραν λέξιν ***ἀληθής***, ἐν τῇ ὁποίᾳ περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἔννοια τοῦ πιστοῦ, τοῦ φυλάσσοντος τὸν λόγον καὶ ἐκτελοῦντος τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ. Τὰς πρὸ τῶν παρατιθεμένων ***ὅπως ἂν δικ.... ἐν τῷ κρινεσθαί σε*** λέξεις τοῦ Δαυΐδ ***σοὶ μόνῳ ἥμαρτον καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιον σου ἐποίησα*** (στ. 6) προϋποθέτει ὁ Ἀπ. γνωστάς. Κατὰ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων τούτων ὁ συντάξας τὸν ἐν λόγῳ (50στὸν) ψαλμὸν βασιλεὺς καὶ προφήτης Δαῢδ τὴν ἀνόσιον πρᾶξιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐν σχέσει πρὸς τὸν Οὐρίαν καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ περιέπεσε,θεωρεῖ ὡς κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ γενομένην, ὅπως οὕτω ἐν τῇ διὰ τὰς πολλὰς προηγουμένας ἁμαρτίας αὐτοῦ ἐπιβαλλομένη τιμωρίᾳ μὴ ὑπάρξῃ καὶ ὁ ἐλάχιστος δισταγμὸς ὡς πρός τὴν καθόλου δικαιοκρισίαν τοῦ Θεοῦ. ***Ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λ. σου*** =ὅπως ἀποδειχῇς δίκαιος ἐν τῇ δικαστικῇ ἀποφάσει σου. ***Καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε***=καὶ νικητὴς ἐν τῇ κρίσει. Ἐν τῇ παραλλήλῳ ταύτῃ πρὸς τὴν προηγουμένην φράσει δὲν ἐκφράζεται ἡ ἔννοια, ὅτι ὁ Θεὸς κρίνεται πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἐνώπιον ἀνωτέρου τινὸς δικαστηρίου, ἀλλ' ὅτι συγκαταβαίνων καὶ ἀκούων τὰ παράπονα κατ' Αὐτοῦ καὶ τὰς δικαιολογίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀναιρῶν αὐτὰς τρόπον τινὰ κρίνεται πρὸς αὐτούς. Οὕτω καὶ ἐκ τοῦ παραδείγματος τοῦ Δαυΐδ καὶ ἐκ τῆς μαρτυρίας τῆς Γραφῆς βεβαιοῦται ἔτι μᾶλλον ἡ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀπιστίαν τῶν ἀνθρώπων ἀλήθεια καὶ πίστις τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀναιρεῖται πᾶσα ὑπόθεσις περὶ ἐνδεχομένης ἀσταθείας ἐκ μέρους Αὐτοῦ καὶ ἀκυρώσεως τῶν ἐπαγγελιῶν Αὐτοῦ.

5.— Ἡ διαβεβαίωσις τοῦ Ἀπ. ὅτι ἡ ἀπιστία τῶν Ἰουδαίων ὄχι μόνον δὲν κατήργει τὴν πίστιν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀνεδείκνυεν αὐτήν, ὅπως τὸ ψεῦδος καθόλου καὶ ἡ ἐπίτασις τῆς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώ

πων ἐφανέρωνεν ἔτι περισσότερον τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, ἦτο δυνατὸν νὰ προκαλέσῃ ἔνστασιν, ἀπάγουσαν τρόπον τινὰ εἰς ἄτοπον τὸν Ἀπ. Ἡ ἔνστασις αὕτη ἠδύνατο νὰ διατυπωθῇ οὕτω: Ἂν ἡ ἀδικία (=κακία γενικῶς) ἡμῶν (τῶν ἀνθρώπων, εἰδικώτερον ἐδῶ τῶν Ἰουδαίων) ἀναδεικνύῃ τὴν δικαιοσύνην (τὴν ἀγαθότητα) τοῦ Θεοῦ, ἡ κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ ἰδίου Ἀπ. (Α΄ 18. Β΄ 5. 8 κλπ.) τιμωρία κατὰ τὴν κοινὴν ἰδίᾳ κρίσιν τῶν ἀσεβῶν καὶ ἁμαρτωλῶν δὲν εἶναι ἀδικία ἐκ μέρους Αὐτοῦ;

6.— Ἡ διατυπωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀπ. ἔνστασις (στιχ. 5) περὶ τῆς δῆθεν ἀδικίας τοῦ Θεοῦ, τιμωροῦντος τοὺς οὕτως ἢ ἄλλως συντελοῦντας εἰς τὴν ἀνάδειξιν Αὐτοῦ, προσκρούει εἰς τὸ εὐσεβὲς αἴσθημα τοῦ Ἀπ. διὸ καὶ νομίζει ἀπαραίτητον ὅπως δικαιολογηθῇ. Δικαιολογεῖται δὲ χαρακτηρίζων τὸν ῥηθέντα (στιχ. 5) βλάσφημον συλλογισμὸν ὡς γενόμενον κατὰ τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον συλλογίζονται οἱ ἄνθρωποι ***(κατὰ ἄνθρωπον λέγω)***. Ἀποκρούων δὲ ἰσχυρῶς ***(μὴ γένοιτο)*** τὸ δυνατὸν τοῦ ἐκ τοῦ συλλογισμοῦ τούτου ἐξαγομένου συμπεράσματος περὶ τοῦ Θεοῦ ὡς ἀδίκου, ἀποδεικνύει τὸ ἀδύνατον τοῦ συμπεράσματος τούτου ἐκ τῆς κοινῆς τῶν ἀνθρώπων πεποιθήσεως περὶ τοῦ Θεοῦ ὡς κριτοῦ αὐτῶν, ἥτις δὲν θὰ ὑπῆρχεν, ἂν οἱ ἄνθρωποι καὶ κατ' ἐλάχιστον ἀμφέβαλλον περὶ τῆς ἀπολύτως δικαίας κρίσεως τοῦ Θεοῦ.

7.— Ὅπως ἀποδείξῃ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, παρὰ τῶν ὁποίων ἦτο φυσικώτερον νὰ προέλθῃ ὁ συλλογισμὸς τοῦ 5 στίχου, τὸ ἄτοπον καὶ παράλογον αὐτοῦ, ὁ Ἀπ. προσάγει ἁπτὸν παράδειγμα ἐξ ἑαυτοῦ. Οἱ Ἰουδαῖοι κατηγόρουν τὸν Ἀπ. ὡς ἀποστάτην ἀπὸ τῆς ἀληθινῆς πίστεως (ἀπὸ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ). Συμφώνως πρὸς τὴν κατηγορίαν ταύτην, ἂν ὁ συλλογισμὸς τοῦ 5 στίχου ἦτο ἀληθής, ὅτι δηλ. εἶνε ἄδικον ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ νὰ τιμωρήσῃ κατὰ τὴν τελευταίαν κρίσιν τοὺς διὰ ψεύδους καὶ τῆς κακίας των συντελοῦντας εἰς τὴν ἀνάδειξιν τῆς δικαιοσύνης Αὐτοῦ, ἔπρεπε καὶ ὁ Ἀπ. νὰ μὴ κριθῇ καὶ κατακριθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἀποσκίρτησιν, καὶ διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον διὰ τοὺς Ἰουδαίους ἦτο ψεῦδος, τὸ ὁποῖον δὲ καὶ ὡς τοιοῦτον συνετέλει κατ' ἀντιπαράθεσιν εἰς ἀνάδειξιν τῆς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ. Οἱ Ἰουδαῖοι κατ' οὐδένα τρόπον δυνάμενοι νὰ παραδεχθῶσι τοῦτο ἐπείθοντο ὅτι, ἦτο παράλογον νὰ ζητῶσι τυχὸν καὶ δι' ἑαυτούς, ἀπιστοῦντας καὶ ἁμαρτάνοντας, νὰ μὴ τιμωρηθῶσι, διότι διὰ τῆς ἀπιστίας καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν συνετέλουν εἰς τὴν ἀνάδειξιν τῆς πίστεως καὶ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, ἄρα δὲ εἰς τὴν δόξαν Αὐτοῦ.

8.— Τινὲς ἐκ τῶν ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανῶν ἀπῄτουν νὰ φυλάσσωσιν οἱ Χριστιανοὶ ὅλας τὰς διατάξεις τοῦ **Μ.** Νόμου, ὡς ἀπαραιτήτους πρὸς

σωτηρίαν. Εἰς τὴν ἀπαίτησιν ταύτην ἀνθίστατο ὁ Ἀπ. Παῦλος διδάσκων ὅτι πρὸς σωτηρίαν τοῦ Χριστιανοῦ ἀρκεῖ ἡ εἰλικρινὴς πίστις αὐτοῦ πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀπορρέοντα καλὰ ἔργα, τὰ σύμφωνα καὶ πρὸς τὸν ἠθικὸν νόμον τῆς Π. Δ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Ἀπ. δὲν ἐθεώρει ὑποχρεωτικὰς τὰς μὴ ἠθικὰς διατάξεις τοῦ Μ. Νόμου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐθεώρουν ἁμαρτίαν καὶ κακὸν οἱ Ἰουδαΐζοντες Χριστιανοί, καὶ ἐπειδὴ ἐκτὸς τούτου ἐδίδασκεν (Ε′ 20), ὅτι ὅπου ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία ἐκεῖ ἐξεδηλώθη ἄφθονον τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, οἱ Ἰουδαΐζοντες ἐσυκοφάντουν τὸν Ἀπ., ὅτι προέτρεπε διὰ τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ τοὺς Χριστιανοὺς νὰ κάμνουν τὸ κακόν, διὰ νὰ ἔλθῃ τὸ καλόν, ἄλλαις λέξεσι νὰ ἁμαρτάνουν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον, ὅπως προκαλέσουν ἀφθονώτερον τὸ ἔλεος καὶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Τὴν συκοφαντίαν ταύτην ἔχων ὑπ' ὄψει ὁ Ἀπ. ἐκφράζεται ὡς ἐκφράζεται εἰς τὸν παρόντα στίχον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξακολουθεῖ νὰ ἀποδεικνύῃ τὸ ἄτοπον καὶ παράλογον τοῦ συλλογισμοῦ τοῦ 5 στίχου. Ὁ Ἀπ. δηλ. εἰς τὸν παρόντα στίχον λέγει: Ἂν ἡ κακία ἡμῶν κατὰ τὸν συλλογισμὸν τοῦτον ἀναδεικνύουσα περισσότερον τὰς ἀρετὰς τοῦ Θεοῦ καὶ δοξάζουσα Αὐτὸν πρέπει νὰ ἔχῃ ὡς ἐπακολούθημα τὴν ἀπαλλαγὴν ἡμῶν ἀπὸ τῆς τιμωρίας, τότε ἂς κάμωμεν τὸ κακόν, τὴν ἁμαρτίαν. ὅπως ἐπακολουθήσουν τὰ καλά, ἡ ἀτιμωρησία. Ἀλλ' εἶναι φανερόν, ὅτι καμμία ὑγιὴς ἠθικὴ συνείδησις ἀνθρώπου δὲν παραδέχεται ἀμοιβὴν διὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸ κακόν, καὶ ἑπομένως πᾶς τις πείθεται, ὅτι καὶ ὁ Θεὸς τιμωρῶν τοὺς ἀπιστοῦντας καὶ ἁμαρτάνοντας, ἔστω καὶ ἂν αὐτοὶ οὕτω συντελοῦν εἰς τὴν ἀνάδειξιν τῆς ἀγαθότητος καὶ δικαιοσύνης Αὐτοῦ, ἑπομένως δὲ καὶ τῆς δόξης, ὄχι μόνον δὲν πράττει ἄδικα, ἀλλ' ἀκριβῶς ἀποδεικνύει τὴν ἀπόλυτον δικαιοσύνην Αὐτοῦ μὴ χαριζόμενος εἰς τοὺς διὰ τῆς κακίας αὐτῶν ἀναδεικνύοντας Αὐτόν. Ἡ ἀνωμαλία εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ παρόντος στίχου αἰτίαν ἔχει, ὅτι παρεμβάλλει ὁ Ἀπ. τὴν φράσιν **καθὼς βλασφημούμεθα καὶ καθώς φασί τινες ἡμᾶς λέγειν.** Ὁμαλώτερον ὁ Ἀπ. ἠδύνατο νὰ ἐκφρασθῇ ὡς ἑξῆς: **καὶ τί μὴ ποιῶμεν τὰ κακά**, **ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά, καθὼς βλασφημ. καὶ καθὼς φασί** (=λέγουσι) **τινες ἡμᾶς λέγειν:** Ὁ Ἀπ. μεταχειρίζεται τὸν πληθυντικὸν **βλασφημούμεθα** (=κακολογούμεθα), διότι συμπεριλαμβάνει καὶ τοὺς ἀποδεχομένους τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ. Τοὺς ὀλεθρίους συκοφάντας καὶ διαστροφεῖς τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ θεωρεῖ δικαίως ὁ Ἀπ. ὡς ὑποκειμένους εἰς τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀξίους ταύτης. **Ὧν τὸ κρῖμα ἔνδικόν ἐστι**= Ἡ καταδικαστικὴ κατ' αὐτῶν ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ εἶναι δικαία.

9.— Παρὰ τὴν ὑπὸ θρησκευτικὴν ἔποψιν ἐξαιρετικὴν θέσιν αὐτῶν οἱ Ἰουδαῖοι, ὡς ἀνωτέρω (κεφ. Β′) ἀπέδειξεν ὁ Ἀπ., πολυτρόπως ἡμάρ-

τανον καὶ ἦσαν ἔνοχοι ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ἄρα ταύτης οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ὑπερεῖχον ποσῶς τῶν Ἐθνικῶν καὶ δὲν ἠδύναντο ἢ νὰ καταδικασθῶσιν ἐξ ἴσου, ὅπως καὶ οἱ Ἐθνικοὶ ἐν τῇ μελλούσῃ κρίσει τοῦ Θεοῦ. Οὕτω ὁ Ἀπ. ἐξάγει τὸ συμπέρασμα τοῦ ἀπὸ τοῦ Α′ 18 λόγου Αὐτοῦ, τῆς περιγραφῆς τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἐθνικῶν. Τὸ ***προεχόμεθα*** ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ προέχομεν καὶ σημαίνει ὑπερέχομεν. Περιλαμβάνει δὲ ὁ Ἀπ. καὶ ἑαυτόν, ὡς Ἰουδαῖον τὴν καταγωγήν. ***Οὐ πάντως.*** Οὐχὶ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. ***Προῃτιασάμεθα*** =Ἐνοχοποιήσαμεν, ἀπεδείξαμεν. ***Ὑφ' ἁμαρτίαν.*** Σημαίνει ὄχι μόνον, ὅτι ἐν γένει ἁμαρτάνουν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὅτι εὑρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἁμαρτίας, ὡς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μεγάλης τινος δυνάμεως (πρβλ. Ζ′ 22).

10.— 12.— Πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς γενικῶς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐπικρατούσης ἁμαρτίας, καὶ δὴ οὐχὶ μόνον μεταξὺ τῶν Ἐθνικῶν, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, ὁ Ἀπ. παραθέτει καὶ μαρτυρίας τῆς ἁγ. Γραφῆς. Ἐκ τούτων ἡ πρώτη ἀπὸ τοῦ ***οὐκ ἔστι δίκαιος οὐδὲ εἷς*** μέχρι τοῦ ***ἕως ἑνὸς*** εἶνε ἐκ τοῦ ΙΓ′ ψαλμ. στίχ. 1—3. Τὰς λέξεις τοῦ πρώτου στίχου τοῦ πρωτοτύπου (τῆς Π. Δ.) ***οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα οὐκ ἔστιν*** ἕως ***ἑνός,*** ἐπαναλαμβανομένας καὶ ἐν τῷ τρίτῳ, ὁ Ἀπ. ἀντικατέστησε διὰ τῆς συντόμου ἰσοδυνάμου φράσεως ***οὐκ ἔστι δίκαιος οὐδὲ εἷς,*** διὰ τῆς ὁποίας ἡ ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν ἠθικὴ κατάστασις τῶν ἀνθρώπων παρίσταται ὡς ἔλλειψις δικαιοσύνης, καὶ ἐπιβεβαιοῦται οὕτω ὑπὸ τῆς Ἁγ. Γραφῆς ἡ ἔννοια τοῦ 4 καὶ 20 στίχου τοῦ Ἀπ. Ἀνάλογον ἐλευθερίαν δεικνύει ὁ Ἀπ. καὶ ὡς πρὸς τὸν δεύτερον στίχον τοῦ πρωτοτύπου, ὅπου ἀναγινώσκεται «Κύριος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διέκυψεν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, τοῦ ἰδεῖν εἰ ἔστι συνιῶν καὶ ἐκζητῶν τὸν Θεόν» Γράφων ὁ Ἀπ. ***οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν Θεὸν*** περιγράφει τὸ τί εἶδεν ὁ Θεὸς διακύψας, ὅπερ δὲ συμφώνως πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ 10 στίχου ***(οὐκ ἔστι δίκαιος οὐδὲ εἷς)*** δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε ἄλλο, ἢ τὸ ***οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν Θεόν. Ὁ συνιῶν*** εἶνε ὁ ἔχων τὴν πρακτικὴν σοφίαν, εὐσεβής. ***Ὁ ἐκζητῶν τὸν Θεόν,*** ὁ ἔχων τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν ἐστραμμένα πρὸς τὸν Θεόν. ***Πάντες ἐξέκλιναν ἅμα ἠχρειώθησαν***=πάντες ἐξῆλθον τῆς εὐθείας ὁδοῦ καὶ κατέστησαν εἰς οὐδὲν χρήσιμοι. ***Οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα οὐκ ἔστιν ἕως ἑνὸς***= δὲν ὑπάρχει ὁ ἐπιτελῶν τὸ ἀγαθόν, δὲν ὑπάρχει οὐδὲ εἷς.

13.— 14.— Περιγραφὴ τῆς διὰ λόγων ἐκδηλουμένης κακῆς διαθέσεως, τοῦ μίσους καὶ τῆς κακίας. Τὸ ***τάφος ἀνεωγμ. ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλ. αὐτῶν ἐδολ.*** παραλαμβάνει ὁ Ἀπ. ἐκ τοῦ 10 στίχου τοῦ Ι′ ψαλμοῦ. Τὸ ***ἐδολιοῦσαν*** εἶνε γραμματικὸς σχηματισμὸς συνήθης ἐν τῇ

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΚΑΙ ΝΑΟΣ
ΑΠΟ ΤΟΥ 1453 ΚΑΙ ΕΞΗΣ
Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μελέτιος ὁ Πηγᾶς ἀφίκετο εἰς βασιλεύουσαν κατὰ Δεκέμβριον 1596, μετὰ τὸν θάνατον Γαβριὴλ Α΄ καὶ κατόπιν ἐπειγούσης προσκλήσεως τῆς Ἐκκλησίας Κ)πόλεως, ἀποφασισάσης «μηδὲν δρᾶσαι καὶ τελειῶσαι χωρὶς τῆς παρουσίας τῆς σῆς θειότητος (=τοῦ Μελετίου), ἅτε σὺν Θεῷ δυναμένης καὶ ἰσχυούσης μὴ ὅτι γε τὰ ἡμέτερα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἁπανταχοῦ γῆς ἐξοικονομῆσαι καὶ περὶ πᾶσι δοῦναι καλὸν καὶ θεάρεστον». Παρακληθεὶς ἀνέλαβε μετ᾽ οὐ πολὺ τὴν τοποτηρητείαν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, προθύμως παραχωρηθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης τοποτηρητοῦ Θεοφάνους Καρύκη, μητροπολίτου Ἀθηνῶν. Ἀλλ᾽ ἐν τῷ μεταξύ, περὶ τὰ τέλη Φεβρ. 1597, ἐπισυνέβη ἡ εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησις τοῦ τελευταίου τούτου, μετὰ βραχεῖαν δὲ πατριαρχείαν καὶ ὁ αἰφνίδιος θάνατος αὐτοῦ, ἐπελθὼν κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Μ. Σαββάτου, συμπίπτουσαν τότε πρὸς τὴν 26 Μαρτίου 1597. Ὁ Μελέτιος πολλαχόθεν παρακληθεὶς καὶ βιασθεὶς ἀνέλαβε καὶ αὖθις «μετ᾽ οὐ μικρᾶς μέν τοι γε τῆς ἀθυμίας» τὰς εὐθύνας τοῦ πατριαρχ. θρόνου ὑπὸ τὴν ἔννοιαν οὐχὶ ἁπλῆς τινος τοποτηρητείας ὅπως οὐδὲ πάλιν ἀνεπιφυλάκτου τινὸς πατριαρχείας, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνεργοῦ τινος ***κηδεμονίας*** καὶ ***προστασίας, ἐπιστασίας*** καὶ ***ἐπιτηρητείας*** τοῦ θρόνου. (1)

Καὶ ***τί*** μὲν καὶ ***πῶς*** κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο εἰργάσθη ὁ Μελέτιος δύναται νὰ πληροφορηθῇ ὁ φιλίστωρ ἀναδιφῶν τὰς πλουσίας σελίδας τῆς ἱστορίας ἐκείνου. Ἐκεῖνο ὅμως ὅπερ ἐνδιαφέρει τὴν παροῦσαν μελέτην εἶνε νὰ ἐξακριβώσῃ καὶ καθορίσῃ ***ποῦ*** κατὰ τὸ αὐτὸ διάστημα διέμενεν ὁ Μελέτιος, καὶ ποῖον οἶκον καὶ ναὸν ἐχρησιμοποίει ὡς ***πατριαρχεῖον.*** Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν α΄. αὐτοῦ τοποτηρητείαν (Ἰαν.—Φεβρ. 1597), καίτοι οὐδέν τι σχετικὸν γνωρίζομεν, οὐχ ἧττον τολμῶμεν νὰ διϊσχυρισθῶμεν ὅτι διαμονὴ διὰ τὸν τοποτηρητὴν Μελέτιον ἐξηκολούθει διατελοῦσα ὡσαύτως τὸ Βλὰχ—Σεράγιον, ἐφ᾽ ὅσον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γείνῃ ἄλλως, δι᾽ οὓς λόγους ἀνεπτύξαμεν ἀλλαχοῦ ὡς πρὸς τοὺς πατριάρχας

(1) ***Μ. Σάρδεων Γερμανοῦ*** συμβολὴ εἰς τοὺς πατρ. καταλόγους Κ/Πόλεως ἀπὸ τῆς ἁλώσεως καὶ ἑξῆς: Μέρος Α΄ Κ/Πολις. 1935 σ. 77. 80.—*Ὀρθοδοξία,* ἔτος Θ΄. (1934) σ. 309. 319.

Ματθαῖον Β', Γαβριὴλ Α' καὶ Θεοφάνη Α' (2). Ὡς πρὸς δὲ τὴν β' αὐτοῦ τοποτηρητείαν (ἀρχὰς Ἀπριλ. 1597—ἀρχῶν Ἀπρ. 1598 ἡ κατάστασις μετεβλήθη ριζικῶς, καθὰ ἐκ τῶν κάτωθι ἐπιφερομένων πρόκειται ἵνα συναχθῇ ἀσφαλῶς.

***

Ἐπιστέλλων ὁ Μελέτιος πρὸς διαφόρους ἔθιγε πολλάκις καὶ πᾶν ὅ,τι ἀφεώρα τὴν πατριαρχικὴν κατοικίαν. Οὕτω γράφων α') ἐκ βασιλευούσης κατ' Ἀπρίλιον 1597, τῷ Κνέζῃ Βασιλείῳ, αὐθέντῃ καὶ δεσπότῃ τῆς Ὀστροβίας, ἀρχηγῷ Λιτουβανείας καὶ Κιοβείας καὶ κριτῇ Βλαδιμηρίας, ἐσημείου: «........ μέμνησο καὶ σύ, κράτιστε Κνέζη, ... χεῖρα βοηθείας ὀρέξαι· οὔτε ***πατριαρχείου εὐποροῦντας,*** οὔτε ἅγιον μῦρον ἔχοντας, καὶ ἀναγκαζομένους πολλοῖς χρήμασιν ἀγοράζειν τὸ δύνασθαι εἶναι καὶ λέγεσθαι χριστιανοί...» (3)

β') ἐκ βασιλευούσης, ἀπὸ 14 Ἰουνίου ἰ. ἔ. τῷ ἡγεμόνι Μολδαβίας Ἱερεμίᾳ ἀνέφερε: «........ καὶ αἱ μεγάλαι τῆς Ἐκκλησίας ἀνάγκαι ὅλως κατέχουσι καὶ συνέχουσιν ἡμᾶς ἐν Κ)Πόλει ἐρήμους πάσης βοηθείας καὶ μεστοὺς πάσης ἀνάγκης καὶ θλίψεως, πενομένους, ***ἀστέγους (οὐδὲ γὰρ ἔχομεν οὐδὲ κατάλυμα),*** πλήρεις χρεῶν, κινδύνων, θλίψεων....» (4)

γ') ἐκ βασιλευούσης, ἀπὸ 16 Ἰουνίου ἰ. ἔ. τῷ παρὰ τῷ ὡς ἄνω Ἱερεμίᾳ διατρίβοντι ἄρχοντι κυρίτζῃ Δημητρίῳ Παλαιολόγῳ ἔλεγεν: "........ εἰς ὅσον ***διὰ τὰ ὑμῶν ὀσπήτια εἰς πατριαρχεῖον***, καλά ἐστι καὶ μεγάλα καὶ αὐτὸς πάλιν ἐπορεύθην καὶ ἠρεύνησα, ἀλλὰ ἡ μεγάλη πτωχεία οὐκ ἀφίησιν ἡμᾶς διϊσχυρίσασθαι· διὸ ***καὶ μένομεν ἔτι ἐν οἰκίσκοις ξένοις ὡς πάροικοι,*** καὶ εἰ ἐβούλετο, καθὼς γράφεις, ὁ ἐκλαμπρότατος αὐθέντης βοηθῆσαι καὶ ἡ σὴ ἀγάπη ἠδύνατο μετὰ τοῦ αὐθέντου περὶ

---

(2) *Ὀρθοδοξία* ΙΔ'. (1939) σ. 77.

(3) Τὸ ὑπ' ἀρ. 120 χειρόγραφον τῆς ἐν Χάλκῃ ἱ. Θεολ. Σχολῆς περιλαμβάνει 320 ἐπιστολὰς τοῦ Μελετίου Πηγᾶ, γραφείσας μετὰ τὴν εἰς πατριάρχην Ἀλεξανδρείας ἀνάδειξιν αὐτοῦ. Ἡ ἀποσταλεῖσα πρὸς τὸν Κνέζην Βασίλειον, ὑπ' ἀριθμὸν 148 ἐν τῷ ὡς ἄνω χειρογράφῳ, χρονολογεῖται γενικῶς: *ζρε'*.—Ἐπειδὴ ὅμως εὕρηται κατακεχωρημένη μεταξὺ τῆς ὑπ' ἀρ. 146, χρονολογουμένης ἀπὸ 7 Ἀπριλίου 1597 (*περιοδικὸν* Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου τόμ. ΙΖ'. Κ/Πολις. 1887. σελ. 74) καὶ τῆς ὑπ' ἀρ. 150 τοιαύτης, χρονολογουμένης ἀπὸ 15 Ἀπρ. 1597 (*αὐτόθι* σ. 77 — ***W. von Regel,*** Analecta byzantino-russica. Petropoli. 1892 σ. CXXXII), συμπεραίνομεν ὅτι αὕτη ἐγράφη κατ' Ἀπρίλιον 1597.

(4) Ἐπιστολὴ 162 ἐν τῷ αὐτῷ χειρογράφῳ. Ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ *περιοδ.* Ε. Φ. Συλλ. ΙΒ'. σ. 154 καὶ ἐν: Documente privitoare la istoria Românilor culese de *E. de Hurmuzaki.* vol. XIII. Bucureşti. 1909. σ. 347.

τούτου φροντίσαι ***καὶ προσηλῶσαι τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰ ὀσπήτια εἰς πατριαρχεῖον,*** ἅπερ καθ' ἡμέραν ἐρημοῦνται καὶ κλέπτονται καὶ τὰ σιδήρια καὶ ἔχουσι χρείαν χρημάτων πολλῶν εἰς ἀνάκτησιν· ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τὸ χαράτζιον τῆς βασιλείας ἔχομεν δοῦναι, ... μάλιστα δὲ οὐδὲ ἅγιον μῦρον ἔχει ἡ Ἐκκλησία καὶ χρεία καὶ περὶ τούτου πολλῆς δαπάνης...» (5)

δ') ἐκ βασιλευούσης, ἀπὸ 6 Αὐγούστου ἰ. ἔ. τῷ μητροπολίτῃ Οὐγγροβλαχίας Εὐθυμίῳ ἐγνώριζεν "ὅτι ἐν Κ)Πόλει ***ἐπωλήθησαν δύο μοναστήρια, ὁ μέγας Δημήτριος καὶ ἡ Παναγία τοῦ Μπαλίνου εἰς τὴν Ξυλόπορταν· ἠγοράσαμεν δὲ ἡμεῖς αὐτά,*** ἵνα μὴ εἰσέλθωσιν εἰς χεῖρας τῶν...., χρεωστοῦμεν δὲ ἔτι καὶ νῦν τὰ ἄσπρα καὶ εἰ βούλεται καὶ ἡ ἀρχιερωσύνη σου βοηθῆσαι ἢ εἰς τὸ ἕτερον ἢ εἰς ἀμφότερα, σὸν ἔστι...» (6)

ε') ἐκ βασιλευούσης, κατὰ Ἰανουάριον 1598, τῷ ἱερομονάχῳ Νικηφόρῳ τῷ Ροδίῳ ἐσημείου: "........ παρ' ἡμῶν ἕξεις τυχὸν πλατύτερον περί τε τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ περὶ τῶν τοῦ θρόνου μηνύματα, εἴ γε νεύσει Θεός, κατορθωκότας ἡμᾶς τῶν ἐλπιζομένων τὰ ἐπίλοιπα, ***καταστήσαντας πατριάρχην καὶ πατριαρχεῖον,*** τῶν ἐρημικωτέρων ἀντέχεσθαι καὶ οὐκ ἀργῶν διατριβῶν..." (7)

στ') ἐκ βασιλευούσης, κατὰ τὰ μέσα Ἰανουαρίου 1598, τῷ ἐν Καΐρῳ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ ἱερεῖ Γεωργίῳ Μαραφαρᾷ. "Ζητείαν εἰ δυνατὸν ποιήσατε· ***ἀγωνιζόμεθα τόπον τινὰ εἰς πατριάρχου οἴκησιν τῇ Ἐκκλησίᾳ προσκτήσασθαι·*** ἀλλὰ καὶ ἁγίου μύρου κατασκευὴν μελετῶμεν, εἴπερ αἱ ἀνάγκαι καὶ οἱ κίνδυνοι, ἀλλὰ καὶ τῶν τινῶν αἱ ἀπείθειαι συγχωρήσουσι.

---

(5) Δὲν εὕρηται ἐν τῷ χειρογράφῳ. Ἐδημοσιεύθη ἐν: ***περιοδ.*** Ε. Φ. Συλλ. ΙΖ'. 56. 74—καὶ τὸ σχετικὸν μέρος ἐν: ***Ἀγαθαγγέλου Νικολάκη*** διακόνου, Μελέτιος ὁ Πηγᾶς. Χανία. 1903 σ. 137.

(6) Ἐπιστολὴ 174 τοῦ χειρογράφου δημοσιευθεῖσα ἐν τῇ ὡς ἄνω συλλογῇ τοῦ ***Hurmuzaki*** σ. 348. Ὅρα καὶ τόμ. XIV σ. 106, ὡς καὶ ***Κ. Ν. Σάθα*** βιογραφικὸν σημείωμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β'. Ἀθῆναι. 1870. σ. πβ'.

(7) Ἐπιστολὴ 190 τοῦ χειρογράφου, ἀχρονολόγητος. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον εὕρηται κατακεχωρημένη μετὰ τὴν ὑπ' ἀρ. 189, χρονολογουμένην ἀπὸ 11 Ἰανουαρ. 1598 (***Regel*** ὡς ἀνωτέρω σ. CXXXV) καὶ πρὸ τῆς ὑπ' ἀρ. 193, περὶ ἧς ἐν τῇ ἀμέσως ἑπομένῃ σημειώσει ὁ λόγος, συμπεραίνομεν ὅτι ἐγράφη αὕτη κατὰ Ἰανουάριον 1598.

πλὴν ἀνάγκη χρημάτων πολλῶν καὶ ἀλλαχόθεν· ἐνταῦθα γὰρ τοῖς λαοῖς ὑπέπεσαν ἀνάγκαι δυσβάστακτοι". (8)

ζ΄) ἐκ βασιλευούσης, πρὸ τοῦ Πάσχα τοῦ 1598, τῷ ἱερομονάχῳ Μελετίῳ τῷ Βλαστῷ ἔλεγε: "........ βλέπω γὰρ ὅτι καὶ κινδυνεύων καὶ ἀγωνιζόμενος οὔπω δύναμαι τὴν ναῦν κατὰ θυμὸν κυβερνῆσαι... Λοιπὸν ἀμφιταλαντεύεταί μου ἡ ψυχὴ ***γλιχομένη μέν τοι τόπον τινὰ εἰς πατριαρχεῖον οἰκονομῆσαι (ὅ δὴ καὶ ἐλπίζομεν Θεοῦ βοηθοῦντος μετ᾽ οὐ πολὺ)*** καὶ μῦρον ἅγιον (καὶ τοῦτο ἤδη ἐπὶ θύραις) κατασκευάσαι καὶ τινα τῶν μὴ πάνυ ἀδοκίμων εἰς πατριάρχην ἀναβιβάσασθαι. Τούτων γλιχομένην τὴν ψυχὴν φοβοῦμαι μή, πρὶν εἰς πέρας ἔλθη τὸ βουληθέν, ἀνακόψωσιν αἱ τῶν τινῶν ἀπανθρωπίαι· εἰ γὰρ καὶ πάντες ἠρεμοῦσι..., ἀλλ᾽ ἐνδομυχεῖ τισιν ὁ ἰός..." (9)

η΄) ἐξ Ἀλεξανδρείας, ἀπὸ 7 Ν)βρ. 1598, τῷ ἡγεμόνι Μολδαβίας Ἱερεμίᾳ ἐσημείου: "μετὰ δακρύων ἀνέγνωμεν τὰ γράμματα τῆς σῆς αὐθεντείας διὰ τὴν λύπην, ἥν ὑμᾶς ἐλυπήσαμεν ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τῆς Κ)Πόλεως καὶ ὅτι ***μετεμελήθη σου ἡ αὐθεντεία κτίσαι ἐκεῖ τὸ πατριαρχεῖον.*** Ἀλλὰ μή, ἐκλαμπρότατε αὐθέντα καὶ περιπόθητε υἱέ, μὴ παρίδῃς τὰ λείψανα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ διὰ τὰς τινῶν ἀταξίας..., διὰ τοῦτο καὶ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι, ἐν οἷς παρακαλῶ καὶ ὑμᾶς εὑρεθῆναι· εὑρεθήσεσθε δὲ πάντως, ἐὰν τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ ἀναλώσητε εἰς κτῆσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν..." (10)

---

(8) Ἐπιστολὴ 193 τοῦ χειρογράφου ἀχρονολόγητος. Ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὅσον εὕρηται κατακεχωρημένη μετὰ τὰς ὑπ᾽ ἀρ. 189 καὶ 190 (ὅρα ἀνωτέρω σημείωσιν) καὶ πρὸ τῆς ὑπ᾽ ἀρ. 195 χρονολογουμένης ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου 1598 (*Regel* ὡς ἀνωτ. σ. CXXXV). ἕπεται ὅτι ἐγράφη κατὰ τὰ μέσα Ἰανουαρίου. Ἐδημοσιεύθη ἐν: ***Ἀγαθαγγέλου Νικολάκη*** ἀρχιμ., ἡ πρὸς τοὺς Κρῆτας ἀλληλογραφία Μελετίου τοῦ Πηγᾶ. Χανία. 1908. σ. 58.

(9) Ἐπιστολὴ 194 τοῦ χειρογράφου, ἀχρονολόγητος, παρὰ δὲ ***Ἀγ. Νικολάκη*** ἡ πρὸς τοὺς Κρῆτας κλπ. ὡς ἀνωτέρω σ. 60 ἑξ., γενικῶς: *ρε΄*.—Ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὅσον εὕρηται μεταξὺ τῆς ὑπ᾽ ἀρ. 193 (ὅρα ἀνωτ. σημ. 8) καὶ τῆς ὑπ᾽ ἀρ. 195 γραφείσης τῇ 24 Ἰανουαρ. 1598 (*Regel* ὡς ἀνωτ. σ. CXXXV), δυνάμεθα νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἐγράφη μετὰ τὰ μέσα Ἰανουαρίου 1598. Λαμβανομένης ὅμως ὑπ᾽ ὄψιν τῆς ἐν τῇ ἐπιστολῇ φρασεολογίας περὶ ἁγίου μύρου ὅτι καὶ *τοῦτο ἤδη ἐπὶ θύραις* καὶ γνωστοῦ ὄντος ὅτι τοῦτο παρασκευάζεται καὶ καθαγιάζεται τῇ Μεγάλῃ Πέμπτῃ, διὰ ταῦτα προτιμῶμεν νὰ δεχθῶμεν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὡς γραφεῖσαν γενικῶς πρὸ τοῦ Πάσχα τοῦ 1598.

(10) Ἐπιστολὴ 231 τοῦ χειρογράφου χρονολογουμένη γενικῶς: *ζϙζ΄* Ἐδημοσιεύθη ἐν συλλογῇ *E. Hurmuzaki* ὡς ἀνωτ. τόμ. XIII σ. 351, ἔνθα καὶ χρονολογεῖται ἀπὸ 7 Ν/βρ. 1598.

θ΄) ἐξ Ἀλεξανδρείας, πιθανῶς κατὰ Δ/βριον 1598, τῷ μητροπολίτῃ Ἡρακλείας Διονυσίῳ ὑπεμίμνησκε σημειῶν: «........ οἶδας .... ὡς ἥδιστα ἀπέθανον τὸ κατ' ἐμὲ ὑπεραγωνιζόμενος τῆς Ἐκκλησίας, ... ἵνα ἀναστήσωμεν τὰ ἀμυδρὰ λείψανα τῆς Ἐκκλησίας, ***καὶ θεμελιώσωμεν πατριαρχεῖον*** καὶ ἄξιον καταστήσωμεν πατριάρχην, ***ὧν ἁπάντων τὸ μὲν κατορθῶσαι Θεοῦ δεδυνήμεθα συνάραντος,*** τούτου δ' ἀπετύχομεν πάνυ ἀθλίως, μὴ καταστήσαντές σου τὴν τελειότητα, ὡς ἠλπίζομεν, καίπερ οὐδὲν συνειδυῖαν οὐδὲ θέλουσαν ἴσως...». ([11])

(ἕπεται τὸ τέλος)

† Ο ΣΑΡΔΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

---

(11) Ἐπιστολὴ 235 τοῦ χειρογράφου χρονολογουμένη γενικῶς: **ζ΄**. Ὁμοίως καὶ ἐν *περιοδ.* Ε. Φ. Συλλ. τόμ. ΙΖ΄ σ. 76. Ὅρα καὶ ***Χρυσ. Παπαδοπούλου*** Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας. Ἀλεξάνδρεια. 1935. σ. 611.—Ἐρχομένη ὅμως μετὰ τὴν ὡς ἄνω ὑπ' ἀρ. 231 καὶ πρὸ τῆς ὑπ' ἀρ. 243, χρονολογουμένης ἐν τῷ χειρογράφῳ ἀπὸ 29 Δ/βρίου 1598, ἐπιτρέπει ἵνα δεχθῶμεν γραφεῖσαν αὐτὴν πιθανῶς κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα Δεκέμβριον.

ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΕΓΓΡΑΦΟΝ

ΜΙΑ ΜΟΝΗ ΚΑΙ ΕΙΣ ΝΑΟΣ

Α'.

Τὸ ἐνταῦθα δημοσιευόμενον ἐν μεταφράσει ἐπίσημον τουρκικὸν ἔγγραφον ἐλήφθη ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ ἱστορικοῦ Ἀχμὲτ Ρεφήκ. Εἶναι κατακεχωρισμένον ἐν σελίδι 215 τοῦ τεύχους τοῦ τιτλοφορουμένου "Hicrî on ikinci asırda İstanbul hayatı" (Ἡ ζωὴ ἐν Σταμποὺλ κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα Ἐγίρας).

Ἡ Ζεϊνὲπ Σουλτάνα τοῦ τουρκικοῦ ἐγγράφου ἦτο θυγάτηρ τοῦ Σουλτάνου Ἀχμὲτ τοῦ τρίτου καὶ ἀδελφὴ τοῦ Σουλτάνου Μουσταφᾶ τοῦ Γ' βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 1757—1774. Τὸ φερμάνιον λοιπὸν φέρον ἡμερομηνίαν 15 Μουχαρρὲμ 1182 ἤτοι 22 Μαΐου 1768 ἀνήκει εἰς τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος Σουλτᾶνον. Ἡ ἀδελφή του Ζεϊνὲπ Σουλτάνα ἐνυμφεύθη τὸν Μεχμὲτ πασᾶν Μουσούνογλουν, Μέγαν Βεζύρην τοῦ Μουσταφᾶ τοῦ Γ'. ἀπὸ τοῦ 1765. Τὸ ὄνομα τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Σουλτάνου καὶ τῆς ἀδελφῆς του Ζεϊνὲπ εἶναι συνδεδεμένα μὲ μίαν περίοδον τῆς ἱστορίας τοῦ Πατριαρχείου καὶ κυρίως μὲ τὴν πατριαρχείαν Σαμουὴλ τοῦ Βυζαντίου. Κοσμηματοπώλης τῆς Ζεϊνὲπ ἦτο ὁ πλούσιος ἀλλ' ἀτυχὴς ὁμογενὴς Δημήτριος Σκαναβῆς ὁ Χῖος. (1)

Ἡ τοποθεσία ἐκ τῆς ὁποίας διετάχθη ὁ ἀρχιτέκτων νὰ μετακομίσῃ οἰκοδομήσιμον ὑλικὸν καὶ κυρίως μαρμαρίνους κίονας εἶναι τὸ παρὰ τὸν Πλάτανον ἢ Τσινάρη ἁγίασμα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Κατὰ τοὺς γράψαντας τὴν ἱστορίαν τοῦ Κατιρλῆ —χωρίου παραλίου τῆς ἐπαρχίας Νικομηδείας— καὶ τῶν πλησιοχώρων αὐτῷ χωρίων ὀκτὼ ἁγιασμάτων ἐρείπια σώζονται περὶ τὰ μέρη ἐκεῖνα. Ὡς ἕβδομον ἁγίασμα ἀναφέρεται τὸ τῆς Ἁγίας

---

(1) Α. Κ. Ὑψηλάντου, «Τὰ μετὰ τὴν Ἅλωσιν» σ. 383, 400, 403, 411, 413, 417, 537, 560 κ. ἀ. Σκ. Βυζαντίου «Κωνσταντινούπολις» Β'. 405. 473, 474, 479, 480. Ὁ Μουσούνογλους ἐπαύθη κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1768. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1771 καὶ διὰ δευτέραν φορὰν ὁ Μεχμὲτ πασᾶς Μουσούνογλους διωρίσθη μέγας βεζύρης, ὁπότε καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν κατὰ τῶν Ρώσσων πόλεμον τὸν καταλήξαντα 10)21 Ἰουλίου 1774 εἰς τὴν ἐν Κιουτσοὺκ Καϊναρτζὶκ εἰρήνην. Ἐπιστρέφων ἐκ τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἀπέθανε καθ' ὁδὸν ἐν Καρναμπὰτ 4 Αὐγούστου 1774 ἀφ' οὗ πρό τινων ἡμερῶν εἶχε παυθῆ ἐκ τῆς πρωθυπουργίας.

Τριάδος ἓν τέταρτον τῆς ὥρας «ἀπέχον ἀπὸ χωρίον Πλατάνου (Τσινάρι) ὅπου ***πολλὰ τεμάχια μαρμαρίνων ἐνυπογράφων ἐπιτυμβίων*** πλακῶν εὑρίσκονται.» (2) Ἀλλὰ ἐκ τῶν κιόνων τοὺς ὁποίους ἀναφέρει τὸ σουλτανικὸν φερμάνιον καὶ ἐκ τῶν μαρμαρίνων ἐπιτυμβίων πλακῶν τῶν ὁποίων μνείαν ποιοῦνται οἱ συγγραφεῖς τῆς περὶ Κατιρλῆ καὶ τῶν περιχώρων μονογραφίας καταφαίνεται ὅτι, ὡς παρετήρησε καὶ ὁ κ. Γεδεών, δὲν πρόκειται περὶ ἁγιάσματος τῆς Ἁγίας Τριάδος ἀλλὰ περὶ μονῆς. Εἰς δωρητήριον ἔγγραφον τοῦ 1590, ἐπὶ τῆς τρίτης πατριαρχείας Ἱερεμίου τοῦ Β΄. τὸ χωρίον πλησίον τοῦ ὁποίου εὕρηται ἡ μονὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος ὀνομάζεται Τζινάρη. (3) Τὰ ἐρείπια τῆς μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος σώζονται μέχρι τῆς σήμερον ὡς πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐν Γιάλοβα εὑρισκόμενος ἐπληροφορήθην παρά τινων Τούρκων κατοίκων τοῦ Τζινάρη.

Οἱ κίονες τοῦ τουρκικοῦ ἐγγράφου πράγματι μετεφέρθησαν εἰς τὴν ἀπέναντι τοῦ παλαιοῦ τουρκικοῦ τηλεγραφείου τοποθεσίαν, ὅπου ὑπῆρχεν ἄλλοτε ναὸς καὶ ὅπου ἓν ἔτος μετὰ τὴν μεταφορὰν τῶν μαρμάρων ἐκ τῆς μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος Τζινάρη ἐκτίσθη τὸ μέχρι σήμερον φέρον τὸ ὄνομα τῆς Σουλτάνας Ζεϊνὲπ τζαμίον. Ἐπισκεφθεὶς κατὰ Μάρτιον μῆνα τοῦ 1933 τὸ τζαμίον ἀνέγνωσα ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς κυρίας εἰσόδου τὴν χρονολογίαν 1283 ἤτοι 1769. Ἐντὸς τοῦ τεμένους εὗρον πράγματι ἓξ μαρμαρίνους κίονας μικρᾶς διαμέτρου, ἐντὸς δὲ τῆς αὐλῆς ἑτέρους κίονας μεγαλυτέρας διαμέτρου κατακεχωσμένους ἐντὸς χώματος. Οἱ κίονες (οἱ μεγάλοι) ἐχρησίμευον ὅπως ὑποβαστάζωσι τὸ λεγόμενον σεμπίλιον (=μέρος διανομῆς ὕδατος εἰς τοὺς διαβάτας). Ἄλλοι τοῦ ἰδίου μεγέθους κίονες ἐστήριζον τὴν ἐξωτερικὴν κλίμακα ὅπου ἵσταντο οἱ Σουλτάνοι ἀνερχόμενοι εἰς τὸ τέμενος πρὸς προσευχήν Παρετήρησα καὶ πλεῖστα κιονόβαθρα ἐκ ζορκονίου λίθου.

Ὁ μακαρίτης Πασπάτης ἐπισκεφθεὶς τὸ ὡς ἄνω τέμενος πρὸ 70 καὶ πλέον ἐτῶν ἠγνόει μὲν τὴν προέλευσιν τῶν κιόνων αὐτοῦ ἐξηκρίβωσεν ὅμως τὴν ὕπαρξιν μαρμαρίνης κολυμβήθρας πλατείας καὶ βαθείας μετὰ βαθμίδων διὰ τῶν ὁποίων κατέβαινον εἰς αὐτὴν οἱ μέλλοντες νὰ βαπτισθῶσι. (4) Ἠρώτησα τοὺς χοτζάδες τοῦ τεμένους περὶ τοῦ ἐντὸς τῆς αὐλῆς βαπτιστηρίου τούτου· μ' ἐπληροφόρησαν ὅτι κατὰ τὴν ρυμοτομίαν

---

(2) Μ. Γεδεών, «Ἔγγραφα, λίθοι καὶ κεράμια,» σ. 30.

(3) Μ. Γεδεών, «Χρονικὰ πατριαρχικοῦ οἴκου καὶ ναοῦ» σ. 151.

(4) Πασπάτη «Βυζαντιναὶ Μελέται» σ. 317. Παρομοία κολυμβήθρα ὑπάρχει καὶ ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς ἐκκλησίας Πέτρου καὶ Μάρκου, πρὸς ἀνατολὰς τῆς πύλης Ἀϊβὰν Σεραγίου Κοτζᾶ Μουσταφᾶ πασᾶ τζαμιΐ.

διὰ τὴν τοποθέτησιν τῶν γραμμῶν τῶν τροχιοδρόμων ἀπηλλοτριώθη ὁ χῶρος τοῦ βαπτιστηρίου, ὁ δὲ χῶρος τῶν κελλίων ὢν ἄλλοτε ἱεροδιδασκαλεῖον ἢ τεκὲς τώρα μετετράπη εἰς σχολεῖον.

Τὸ τουρκικὸν ἔγγραφον ἀντὶ Γιάλοβα ἀναφέρει Yalak abad. Κατὰ τὸ ὀθωμανικὸν Lihce λέγεται καὶ Yak lave. Yalova= (κατὰ τὸ Λιχτζέϊ ὀσμανὴ) «Yalak abad Kara mursele mülhak bir Kazanın merkezi.» (5)

Αἱ ὑπὸ τοῦ Λεξικοῦ Lehce καὶ τοῦ τουρκικοῦ ἐγγράφου ἀναφερόμεναι ὀνομασίαι τῆς Γιάλοβας δίδουν ἀφορμὴν πρὸς νέαν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος τοῦ σχετικοῦ πρὸς τὴν προέλευσιν τῆς ὀνομασίας Γιάλοβα· προέρχεται δ.λ.δ. ἐκ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως «Ἑλενούπολις» ἢ εἶναι παραφθορὰ τουρκικῆς ὀνομασίας. Οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ προέλευσις τῆς ὀνομασίας Γιάλοβα ἡ λέξις Ἑλενούπολις ὑπάρχει καὶ ἡ ἀντιπροσωπεύουσα αὐτὴν πόλις ἢ κωμόπολις ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Προκοπίου τοῦ Καισαρέως συγχρόνου τοῦ Μεγάλου Ἰουστινιανοῦ. Ὁ Προκόπιος ἀναφέρει καὶ Πύθια «ἐν ᾧ πηγαὶ θερμῶν φύσει ἐν Βιθυνοῖς ὑδάτων ἀναβλυστάνουσιν.» (6)

Ποῖος ναὸς ὑπῆρχεν ἐπὶ Βυζαντινῶν ἐν τῇ σημερινῇ τοποθεσίᾳ τοῦ Sultan Zeyneb camii πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης (σημερινοῦ ὁπλοστασίου—μουσείου στρατιωτικοῦ— τοῦ δευτέρου Πατριαρχείου λεγομένου ἐπὶ Βυζαντινῶν καὶ ὄχι μακρὰν τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας; Πολλοὶ ναοὶ ἢ μοναὶ μένουν ἀκόμη ἄγνωστοι ἀπὸ ἀπόψεως τοποθεσίας, μερικοὶ δὲ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ὀνομασίας. Ὁ ἐνταῦθα ἐξεταζόμενος ναὸς ἀνήκει εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν. Ὑποθέτω ὅτι θὰ ἠμπορέσω νὰ ἐπανέλθω ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου καὶ νὰ ἀπαντήσω εἰς τὴν ὡς ἄνω ἐρώτησιν.

ΤΟ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΕΓΓΡΑΦΟΝ

Β΄.

Περὶ μεταφορᾶς εἰς Σταμποὺλ τῶν ἐν Γιάλοβα παρὰ τὸ Καρποὺζ Ντερὲ εὑρισκομένων κιόνων.

Διαταγὴ πρὸς τὸν Ναΐπην (=τοποτηρητὴν τοῦ ἱεροδικαστοῦ) Γιάλοβας καὶ τὸν ἀστυνομικὸν ἀρχηγὸν τοῦ Τσιναρτζίκ.

---

(5) Lehcey Osmani σ. 820, 822.

(6) Ἔκδοσις Βόννης, Β. σ. 315.

Πλησίον τοῦ Τσιναρτζὶκ (χωρίου), εἰς τὸν τόπον τὸν ὀνομαζόμενον Καρποὺζ Ντερεσὶ ὑπάρχουν δώδεκα κίονες ἐκ ζιρκονίου (ποικιλόχρου πολυτίμου λίθου) λίθου καὶ μαρμάρου μήκους ἕκαστος τεσσάρων πήχεων. Ἐπειδὴ οἱ κίονες αὐτοὶ εἶναι κατάλληλοι διὰ τὸ ἱερὸν τέμενος (τζαμίον) τὸ ὁποῖον προτίθεται νὰ κτίσῃ ἡ ἀδελφή μου Ζεϊνὲπ Σουλτάνα, ὁ ἐπί τῶν οἰκοδομῶν ἐπιστάτης Μεχμὲτ Ταχὴρ—οὗ αὐξηθείη ἡ αἴγλη— δι' ἀναφορᾶς του ἐζήτησεν ἀπὸ μέρους τῆς εἰρημένης Σουλτάνας ὅπως οἱ ἐν τῷ εἰρημένῳ τόπῳ καὶ τὰ ὡς ἐξαρτήματα αὐτῶν χρησιμεύοντα μάρμαρα μετακομισθῶσιν εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ πληρωθῇ τὸ ἀντίτιμον τῆς μεταφορᾶς των. Πρὸς ὑμᾶς ἀπευθύνομαι, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς εἶναι διδάσκαλος τοῦ ἱεροῦ νόμου (κληρικὸς mevlâna) ὁ δὲ ἄλλος ἀξιωματικὸς ἐπὶ τῆς τάξεως (ἀστυνομικὸς), πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἱερᾶς μου διαταγῆς, ἵνα δηλαδὴ ἐνεργήσητε ἐπὶ τῇ βάσει τῆς αἰτήσεως τοῦ προμνησθέντος καὶ καθ' ὃν τρόπον διαγορεύει τὸ φερμάνιον μου.

Μέσα Μουχαρρὲμ 1182

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΙΝΔΙΚΤΟΥ

Μετ' ἐπιβαλλούσης ἐκκλησιαστικῆς μεγαλοπρεπείας ἑωρτάσθη ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τῇ 1η τοῦ μηνὸς ἡ Ἑορτὴ τῆς Ἰνδίκτου. Ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀφ' ἑσπέρας τε καὶ αὐθημερόν, συγχοροστατούντας τὴν πρωΐαν ἔχουσα τοὺς σεβ. Μητροπολίτας Δέρκων κ. Ἰωακείμ, Προύσης κ. Πολύκαρπον, Πριγκηπονήσων κ. Θωμᾶν, Σάρδεων καὶ Πισιδίας κ. Γερμανόν, Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων κ. Γεννάδιον, Θεοδωρουπόλεως κ. Λεόντιον, Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνον, Χριστουπόλεως κ. Μελέτιον, Λαοδικείας κ. Δωρόθεον, Φιλαδελφείας κ. Αἰμιλιανὸν καὶ Αἴνου κ. Γερμανόν. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κυρίως Ναοῦ ἦν ἐκτεθειμένη εἰς προσκύνησιν τῶν πιστῶν ἡ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, κατὰ τὴν τάξιν, συνεορταζομένη ἀρχαία μωσαϊκὴ Εἰκὼν Παναγίας τῆς Παμμακαρίστου. Τὴν θείαν Λειτουργίαν παρηκολούθησε πυκνὸν πλῆθος εὐσεβοῦς λαοῦ. Ἐκ τῶν ἐπισήμων παρίσταντο ὁ ἐντιμότατος Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Γ. Κούστας μετὰ τῶν Ὑποπροξένων ἐντιμ. κ. κ. Δ. Τσαγγρῆ καὶ Γ. Μπένση. Ἐπίσης παρίστατο ἀπὸ μέρους τοῦ ἐνταῦθα Πολωνικοῦ Προξενείου ὁ Διερμηνεὺς κ. Θ. Παπαζιάν. Ἐν τῷ ἱ. Βήματι παρέστησαν ὁ θεοφ. Ἐπίσκοπος Γρόδνο τῆς Πολωνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας κ. Σάββας καὶ ὁ ἐνταῦθα Σέρβος Πρωθιερεὺς αἰδεσιμολ. κ. Πέτρος Χαϊδούκοβιτς.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς Θ. Λειτουργίας, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐν λιτανείᾳ, προπορευομένων τῶν ἑξαπτερύγων, τῶν Πατριαρχικῶν Χορῶν ψαλλόντων, μετ' αὐτοὺς τοῦ Ἄρχοντος Πριμικηρίου φέροντος τὸ Διβάμβουλον, καὶ εἶτα τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων, συνοδευόντων δὲ τῶν Ἐπισήμων, τῶν Ὀφφικιάλων, τῶν μελῶν τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τῶν Πατριαρχείων καὶ τοῦ λαοῦ, ἀνῆλθεν ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ εἰς τὴν Αἴθουσαν τοῦ Μ. Συνοδικοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ, παρόντων τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν, προηγουμένως ἐκ τοῦ Ναοῦ ἀνελθόντων, ἤρξατο ἡ ἐπὶ τούτῳ Τελετὴ τῆς Ἰνδίκτου.

Ψαλείσης τῆς νενομισμένης ἱερᾶς Ἀκολουθίας, ἡ Α. Παναγιότης ἀνέγνω τὴν Πρᾶξιν τῆς Ἰνδίκτου, βασταζομένην κατὰ τὴν τάξιν, ὑπὸ τοῦ Ἀρχιγραμματέως καὶ τοῦ Ὑπογραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, καὶ προσειποῦσα ἐν τέλει ὀλίγα τινὰ καὶ ἐξ Ἑαυτῆς χαιρετιστήρια τοῦ νέου ἐκκλησιαστικοῦ Ἐνιαυτοῦ καὶ ἐπικαλεσθεῖσα τὴν θείαν εὐλογίαν ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν κόσμον σύμπαντα, ὑπέγραψε τὴν Πρᾶξιν, ψαλλομένου τοῦ Πατριαρχικοῦ Πολυχρονισμοῦ. Μετὰ τὴν Α. Θ. Παναγιότητα τὴν Πρᾶξιν ὑπέγραψαν κατὰ σειρὰν οἱ σεβ. Μητροπολῖται, προσυπογράψαντος ἐν τέλει, Πατριαρχικῇ εὐλογίᾳ, καὶ τοῦ παρόντος πανιερ. Ἐπισκόπου Γρόδνο κ. Σάββα.

Τὴν μεσημβρίαν παρετέθη ἑόρτιος Τράπεζα, παρακαθεσθέντων ἐν αὐτῇ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν, τοῦ Ἐπισκόπου Γρόδνο, τῶν Ὀφφικιάλων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν μελῶν τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τῶν Πατριαρχείων.

Ἡ σὺν Θεῷ ἀρξαμένη Ἰνδικτιὼν εἶνε ἡ Θ΄.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑΙ ΧΟΡΟΣΤΑΣΙΑΙ

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ:

— Τῇ Κυριακῇ, 8ῃ τοῦ μ., καὶ ἑορτῇ τοῦ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου, — τῇ Ἑορτῇ τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ (14 τοῦ μ.), συγχοροστατησάντων Αὐτῇ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Προύσης, Σάρδεων, Ἴμβρου καὶ Τενέδου, Θεοδωρουπόλεως, Χριστουπόλεως καὶ Λαοδικείας, λειτουργήσαντος δὲ κατὰ τὴν τάξιν, τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτου κ. Κυρίλλου μετὰ τοῦ Ὑπογραμματέως πανοσιολ. διακόνου κ. Μελίτωνος, —καὶ τῇ Κυριακῇ, 29ῃ τοῦ μηνός.

— Εὐλαβεῖ παρακλήσει τῆς οἰκείας Ἐφοροεπιτροπῆς, ἡ Α. Θ. Παναγιότης μεταβᾶσα ἐχοροστάτησε τῇ Κυριακῇ, 15ῃ τοῦ μηνός, εἰς τὸν ἐν Νεοχωρίῳ ἱ. Ναὸν τῆς Θεοτόκου. Τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος.

Π)ΧΙΚΑΙ ΕΥΧΑΙ—ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

—Τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντίνου ὑποστάντος ἐγχείρισιν κατὰ τὰ μέσα τοῦ μηνός, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος διηρώτησε τὰ τῆς ὑγείας τῆς Α. Σεβασμιότητος καὶ διεβίβασεν εὐχὰς ὑπὲρ ἀναρρώσεως ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος.

— Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Γενεθλίων τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως Πέτρου Β' τῆς Γιουγοσλαυΐας ἡ Α. Θ. Παναγιότης τὰς συγχαρητηρίους Αὐτῆς εὐχὰς διεβίβασε διὰ τοῦ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου, παραστάντος ἀπὸ μέρους Αὐτῆς μετὰ τοῦ Ἄρχοντος Μ. Διερμηνέως κ. Σπ. Κωνσταντινίδου ἐν τῇ τελεσθείσῃ ἐπὶ τούτῳ ἐν τῇ ἐνταῦθα Γιουγοσλαυϊκῇ Ἑνώσει Δοξολογίᾳ, ἐν ᾗ παρῆσαν ὁ ἐξοχώτατος Πρεσβευτὴς τῆς Γιουγοσλαβίας κ. Ἠλίας Σουμένκοβιτς καὶ ὁ ἐντιμ. Γενικὸς Πρόξενος κ. Λιουμπομὶρ Χατζητζώρτζεβιτς.

Π. Κ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ἀνασυγκροτηθεῖσα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ μηνὸς τούτου ἡ Π. Κ. Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρείαν καὶ αὖθις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Λαοδικείας κ. Δωροθέου, ἀπηρτίσθη αὕτη, ἐκτὸς τῶν φυσικῶν κατὰ τὴν τάξιν μελῶν αὐτῆς, ἤτοι τῶν πανοσιολογιωτάτων Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Ἀδαμαντίου καὶ Μ. Ἀρχιδιακόνου κ. Μαξίμου, καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς: Τῶν θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων Ἐλαίας κ. Ἀγαθαγγέλου, Ἀρχιερατικῶς Προϊσταμένου Γαλατᾶ, Λεύκης κ. Παγκρατίου Ἀρχειοφύλακος τῶν Πατριαρχείων, καὶ Ναζιανζοῦ κ. Φιλοθέου, Μ. Ἱεροκήρυκος τῶν Πατριαρχείων, καὶ τῶν πανοσιολογιωτάτων Μ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Καλλινίκου, τοῦ καὶ γραμματεύοντος, Μ. Κατηχητοῦ κ. Γερασίμου, ἱερατικῶς Προϊσταμένου Ἐδιρνὲ-Καποῦ, καὶ ἀρχιμανδρίτου κ. Ἱεροθέου Κατζώνη, ἱερατικῶς Προϊσταμένου ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Ὑψωμαθείων καὶ Πνευματικοῦ τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς ἀναθέσεως καὶ αὖθις τῆς προεδρείας αὐτῆς τῷ σεβ. Μητροπολίτῃ Λαοδικείας, διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Πιττακίου ἐξεφράσθησαν τῇ Α. Σεβασμιότητι εὐχαριστίαι ἐπὶ τῷ προφρόνως παρ' αὐτῆς διεξαγομένῳ προεδρικῷ ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ ἔργῳ.

Διὰ σεπτῶν Πατριαρχικῶν Πιττακίων ἐξεφράσθη ἐπίσης ἡ Πατριαρχικὴ εὐαρέσκεια καὶ τοῖς ἀποχωρήσασι μέλεσι τῆς Ἐπιτροπῆς.

ΟΝΟΜΑΤΙΚΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

— Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἑώρτασε τὰ ὀνομαστήρια αὐτοῦ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δέρκων κ. Ἰωακείμ. Τὴν Α. Σ. ἐπεσκέφθη καὶ συνεχάρη αὐτοπροσώπως ἡ Α. Θ. Παναγιότης.

— Εἰς τοὺς ἑορτάσαντας ὁμοίως κατὰ τὸν παρόντα μῆνα τὰ ὀνομαστήρια αὐτῶν Σεβ. Μητροπολίτας Διδυμοτείχου Ἰωα-

κείμ, Ἀλεξανδρουπόλεως Ἰωακείμ, Χίου Ἰωακείμ, Ξάνθης Ἰωακείμ, Σερβίων καὶ Κοζάνης Ἰωακεὶμ καὶ τὸν θεοφιλ. ἐπίσκοπον Τρῳάδος Εὐστάθιον διεβιβάσθησαν διὰ γραμμάτων αἱ Πατριαρχικαὶ εὐχαὶ καὶ τὰ συγχαρητήρια.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΝ ΠΑΡΕΚΚΛΗΣΙΟΝ

Τῇ 20ῃ τοῦ μηνός, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἁγ. Μεγαλομάρτυρος Εὐσταθίου ἐτελέσθη ἐν τῷ Ἰδιαιτέρῳ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ τοῦ ἁγ. Ἀποστόλου Ἀνδρέου, κατὰ τὴν τάξιν, λειτουργία εἰς μνήμην τοῦ Ἱδρυτοῦ τοῦ Παρεκκλησίου ἀειμνήστου Εὐσταθίου Εὐγενίδου.

ΑΦΙΞΕΙΣ—ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ

— Ἀφιχθεὶς ἐκ τῆς Ἐπαρχίας αὐτοῦ τῇ 5ῃ τοῦ μηνὸς ὁ σεβ. Μητροπολίτης Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰάκωβος διέμεινεν ἐνταῦθα μέχρι τέλους τοῦ μηνὸς καὶ τῇ 29ῃ ἀνεχώρησε καὶ αὖθις ἐπιστρέφων εἰς Ἴμβρον.

— Φιλοξενηθεὶς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐπὶ ἑβδομάδα, ἀνεχώρησε κατευθυνόμενος εἰς Ἀμερικὴν ὁ πανιερ. Ἐπίσκοπος Γρόδνο τῆς Πολωνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας κ. Σάββας.

— Τῇ 6ῃ τοῦ μηνὸς ἀνεχώρησε δι' Ἑλλάδα ὁ σεβ. Μητροπολίτης Αἴνου κ. Γερμανός.

ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΙ

Συνοδικῇ ἐγκρίσει, ἐγένετο ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τῇ Κυριακῇ 22 τοῦ μ., ἡ εἰς πρεσβύτερον χειροτονία τοῦ ἐκ τῶν Πατριαρχικῶν Ὑπαλλήλων καὶ Καθηγητοῦ τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς αἰδεσιμολογιωτάτου διακόνου κ. Γεωργίου Ἀναστασιάδου. Τὴν χειροτονίαν ἐτέλεσε, σεπτῇ Πατριαρχικῇ ἐντολῇ, ὁ σεβ Μητροπολίτης Δέρκων κ. Ἰωακείμ. Κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν ἡ Α. Θ. Παναγιότης παρίστατο ἐν τῷ Ἱερῷ Βήματι.

— Τῇ 14ῃ τοῦ μηνός, ἐπὶ τῇ Ἑορτῇ τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ ὁ σεβ. Μητροπολίτης Δέρκων κ. Ἰωακεὶμ λειτουργήσας ἐν τῷ ἐν Θεραπείοις ἱ. Μητροπολιτικῷ Ναῷ τοῦ ἁγ. Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου ἐτέλεσε τὴν ἐξ ἀποφάσεως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἐγκριθεῖσαν χειροτονίαν εἰς διάκονον τοῦ ἐκ τῶν μαθητῶν τῆς ΣΤ' τάξεως τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Κωνσταντίνου Γιαλούρη, ἀνεψιοῦ τῆς Α. Σεβασμιότητος.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότης κατελθοῦσα περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος μηνὸς ἐκ Χάλκης προήδρευσε τῶν τακτικῶν συνεδριῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ παρόντος μηνός,

ΙΕΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἵνα ἐφεξῆς χειροτονῶνται ἐκ τῶν ἱεροσπουδαστῶν τῆς Σχολῆς μόνον οἱ τελειόφοιτοι.

ΜΑΤΑΒΑΣΙΣ ΕΙΣ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Παρεσχέθησαν ἄδειαι πρὸς μετάβασιν εἰς Ἅγιον Ὄρος:

— Τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Καρυστίας κ. Παντελεήμονι.

— Τῷ ρουμάνῳ ἱερομονάχῳ Βάσιαν Ὄπρισαν.

— Τῷ ἐνταῦθα ἐπιτίμῳ Προξένῳ τῆς Γιουγοσλαβίας κ. Βλαδ. Τσερπινᾶ.